

MINĖJIMAI

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO GITANO NAUSĖDOS SVEIKINIMAS ŠALIES ŽMONĖMS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO DIENOS PROGA	3
MININT RAŠYTOJOS BITĖS VILIMAITĖS 80-ĄSIAS GIMIMO METINES – Janina Macukonienė	18

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

PO PANDEMIJOS IR MILŽINIŠKOS INFLIACIJOS SEINŲ „LIETUVIŲ NAMAMS“ IŠKYLA IŠLIKIMO KLAUSIMAS – Irena Gasperavičiūtė ..	4
KERTINIS AKMUO – Petras Maksimavičius	6
PUNSKIEČIAI IR SEINIŠKIAI ŽYGIAVO „PROTĖVIŲ VALDOVŲ IR PARTIZANŲ KOVŲ KELIAIS“ – Božena Bobinienė	10
2022 METŲ DEMOGRAFINIAI RODIKLIAI – Eugenija Pakutkienė ..	23
DĖKOJAME UŽ PUNSKO LIETUVIŲ KULTŪROS NAMAMS PAAUKOTUS PINIGUS	24

MŪSŲ INTERVIU

NAUJAS LLEKD PIRMININKAS ROBERTAS VEKTORIUS: „ESU NUSISTATĖS TEIGIAMAI“ – Božena Bobinienė	8
---	---

ŠVIETIMAS

„DZŪKIJOS ŽVAIGŽDUTĖS 2023“ – Seinų lietuvių „Žiburio“ inf.	12
VĪDUGIRIŲ MOKYKLOJE „LIETUVIŲ KALBA NEMIEGA NIEKADA!“ – Grażina Kibyšienė	13

PAŽINKIME LIETUVĄ

IŠVYKA VIENAI DIENAI – Lilija Valatkienė	15
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

KUNIGAS ANTANAS RADUŠIS – Algimantas Katilius	21
--	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Kelias į saulę (Valdo Žilionio nuotr.)
Kovo 11-osios minėjimas Kampuočiuose (Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Oļów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2023-03-13

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos ir leidinio rėmėjų nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Publikacija vyraža jedyne pogrądy autora/ów i nie moze byc utozsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnetrznych i Administracji.

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmoningumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmi-

mo fondas (gauta parama per projekto įgyvendinimo laikotarpį – 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Kovo 7 d., kas mėgsta naktinėti, galėjo pamatyti labai retą reiškinį: snigo ir griaudėjo. Tą dieną Lietuvos teritorijoje užfiksuoti 29 žaibų išlydžiai. Tai ypač netikėtas reiškinys. Nenoriu spekuliuoti ir aiškinti, kad tai gamtos reakcija į neseniai įvykusius Lietuvoje savivaldybių rinkimus. Kiek plačiau juos aptarsime kitame „Aušros“ numeryje, kai bus pasibaigęs antrasis rinkimų turas. Mat po pirmojo buvo išrinktos savivaldybių tarybos ir tik nedaugelyje savivaldybių merai, kurie surinko daugiau kaip 50 proc. balsų. Taigi daugelyje reikės pakartotinio balsavimo. Gal rinkimai daug netikėtumų neatnešė, o greičiau pasitvirtino tai, kas buvo iš anksto žinoma, tarkim, kad Vilnius ir likusi Lietuva – tarytum visai skirtingi pasauliai. Tai aiškiai matosi. Sostinėje nemažai balsų surinko valdančiosios koalicijos partijos: tiek TS-LKD, tiek Laisvės partija, kurios rajonuose nebuvo tiek populiarūs. Prognozes patvirtino ir Kaunas, jau pirmajame ture išrinkęs ligšiolinį miesto merą Visvaldą Matijošaitį, kuris taip ir neišėjo su savo verslu iš Rusijos, ką prasidėjus karui buvo raginamas padaryti. Kąkas negero atsitikę su žmonių morale? Iš tiesų stebina kauniečių pasirinkimas... Artimiausi mūsų kaimynai – Lazdijų rajonas dar neišsirinko, kas jiems vadovaus ateinančius ketverius metus: antrajame rinkimų ture rungsis dabartinė merė Ausma Miškinienė su ankstesnę kadenciją buvusiu meru Artūru Margeliu, Kalvarijos savivaldybėje merų rinkimuose pakartotiniame balsavime dalyvaus Karolis Babeckas ir Nerijus Šidlauskas.

Nors mūsų „Aušra“ Jus pasieks jau po Kovo 11-osios, vis tiek linkiu, kad tautinės šventės nepraeitų nepastebėtos. Lai jos primena mums, kur mūsų šaknys...

*Mieli Lietuvos žmonės,
su Nepriklausomybės atkūrimo diena Jus visus!*

Kiekviena Kovo 11-oji – tai šventė, kuri nuteikia pakiliai. Kasmet ji primena mums, kas esame ir ką galime nuveikti bendromis pastangomis.

Prieš 33 metus garsiai ir aiškiai paskelbėme, kad mūsų likimas – gyventi nepriklausomai. Pasiryžę patys kurti savo gerovę, pirmieji išstrūkome iš tautų kalėjimo – ir šią teisę apgynėme, kai į ją buvo pasikėsinta.

Iki šiol tvirtai žengiamo laisvės keliu, bendromis jėgomis kurdami svajonių Lietuvą. Sulig kiekvienu žingsniu skleidžiame vis daugiau šviesos ir tiesos. Skubėdami į pagalbą kitiems, plečiame savo galimybes.

Ir šiandien, kai važiuoju per Lietuvą, kiekviename jos kampelyje matau žmones, kurie daug ir sunkiai dirba, kad mūsų šalis būtų dar šviesesnė, gražesnė bei stipresnė.

Todėl šią Kovo 11-ąją kviečiu visus pasitikėti savo jėgomis ir tikėti ateitimi. Kartu siekime, kad Lietuvoje gyventi būtų saugiau ir geriau, ir kad čia šaknis įleidusi laisvė atlaikytų visus laiko išbandymus!

Gražios šventės visiems!

*Lietuvos Respublikos prezidentas
Gitanas Nausėda*

Minėdami Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 33-metį nepamirškime ir dabar kovojančiųjų už Laisvę. Kovo 11-ąją prasmingiausiai paminėsime paaukodami lėšų Ukrainos kariams. Primename bankų sąskaitų numerius.

PARAMA UKRAINAI LENKIJOJE

Norintys paremti Ukrainos kariuomenę gali tai padaryti banko pavedimu Lenkijoje.

Banko sąskaita: 91 1130 0007 0080 2394 3520 0002

Mokėjimo paskirtis (tytuł przelewu): Wsparcie dla Ukrainy

Gavėjas (odbiorca przelewu): Narodowy Bank Ukrainy

Valiuta: PLN

Daugiau informacijos: <https://pomagamukrainie.gov.pl/chce-pomoc/prywatnie/pomoc-finansowa>

PARAMA UKRAINAI LIETUVOJE

Rekomenduojame remti VšĮ „Mėlyna ir geltona“.

Gavėjas: VšĮ Mėlyna ir geltona

Banko sąskaita:

LT17 7300 0101 4089 4869

Bankas: Swedbank

Mokėjimo paskirtis: PARAMA

Po pandemijos ir milžiniškos infliacijos Seinų „Lietuvių namams“ iškyla išlikimo klausimas

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

„LIETUVIŲ NAMŲ“ VEIKLA

Prieš 24 metus iškilmingai buvo atidaryti Seinų „Lietuvių namai“, kurie per beveik ketvirtį amžiaus labai daug prisidėjo, kad Seinuose atgimtų lietuviybė, ypač saviveikla. Šiuo metu juose veikia 6 ansambliai (dainų, šokių, teatro). Kiekvienais metais įvyksta ne mažiau kaip 15 koncertų (ar kitų renginių), čia vykdomi įvairūs projektai, skirti vaikams, jaunimui, senjorams. „Lietuvių namuose“ savo būstines turi Šv. Kazimiero draugija, Lenkijos lietuvių draugija, čia kultūrinius renginius organizuoja tiek Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla, tiek paminėtos draugijos. Čia kiekvienais metais rengiamos parodos, dažniausiai atvežamos iš Lietuvos. Šio krašto lietuviai puikiai žino,

kad „Lietuvių namuose“ gyvenimas verda. Tačiau mažai kas gilinasi, už kokius pinigus visa tai vyksta, iš ko apmokama už elektrą, kas ir iš kurių pinigų moka atlyginimus, už ką nuperkamas kuras pastatui šildyti. Visa tai eiliniam „Lietuvių namų“ lankytojui neprivalu žinoti, ypač kad lig šiol Vysk. Antano Baranausko fondui „Lietuvių namai“ Seinuose (toks keistokas ir keblus fondo, administruojančio „Lietuvių namus“, tikras pavadinimas) sekėsi puikiai su viskuo susitvarkyti.

IŠ KUR PINIGAI „LIETUVIŲ NAMAMS“ IŠLAIKYTI?

Tiesą sakant, iš labai daug šaltinių. Pirmiausia, fondas vykdo komercinę veiklą, tad pajamas sudaro nuomos

mokestis už patalpas LR konsulatui, pajamos iš viešbučio, kavinės nuomos mokestis ir salių nuomos įplaukos. Kitas šaltinis – projektinė veikla. Projektų paraiškos buvo teikiamos labai įvairioms institucijoms, t. y. Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, Lenkijos kultūros ir nacionalinio paveldo ministerijai (MKiDN), Palenkės vaivadijos maršalkos įstaigai, Interreg programai (iš Europos Sąjungos lėšų), Lietuvos kultūros tarybai, Lietuvos užsienio reikalų ministerijos Globalios Lietuvos programai, Lietuvių fondui, Seinų savivaldybėms ir kt. Iš projektinės veiklos yra labai ribotos galimybės panaudoti lėšas, jas galima skirti tik tam, kam numato projektas. Jei gautos lėšos kanceliariinėms prekėms, vadinasi, negali skirti sąskaitos už elektrą apmokėjimui ar darbuotojų atlyginimams, nors ir tam pinigai labiau būtų reikalingi. Žodžiu, teikiant projektus reikia atsižvelgti į finansuojančios institucijos prioritetus, o ne savo.

Per daugiau kaip 20 metų „Lietuvių namams“ sekėsi išsiversti, gal be didelės prabangos, bet direktorei Onutei Nevulienei pavyko atlikti nedidelius pastato remonto darbus: užlopyti stogą, pataisyti prakiurusius vamzdžius ar atnaujinti koncertų salės grindis.

Kovo 7 d. susitikimo su LR užsienio reikalų viceministru E. Meilūnu dalyviai

PANDEMIJA IR INFLIACIJA

Koją pakišo pirmiausia 2020–2021 metų karantinas, kai iš esmės negalėjo vykti nei kultūrinė veikla, nei komercinė. Viešbutis stovėjo tuščias, kavinė neveikė. Pajamų nebuvo. Taip, Lenkijos valstybė parėmė pagal savo programą tuos komercinius vienetus, kurie nukentėjo labiausiai, bet tai buvo lašas jūroje, tiesa, padėjęs pralaukti tuos metus, bet tikrai neleidęs plėstis ar augti. Kita nelaimė – 2022-ųjų infliacija: elektros energijos, skystojo kuro kainų padidėjimas, minimalaus atlyginimo augimas. Ir visa tai po pandeminių metų!

DARBUOTOJAI

„Lietuvių namams“ pasisėkė pritraukti puikius ansamblių vadovus iš Lietuvos. Tai: Juozas Pileckas, Vytautas Gavutis, Arnoldas Beinarris, šokių ansamblio vadovė Kristina Brazienė, teatro Eugenijus Kaminskas. Vadovams atlyginama iš projekcinės veiklos, konkrečiai iš Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijos skiriamų lėšų. Tačiau „Lietuvių namų“ etatinių darbuotojų vis mažiau. Šiuo metu liko iš viso 4 etatai – techninio personalo (registruotos darbuotojai), administracijos (direktorė), kultūros skyriaus vedėjos. Nepasisėkė išsaugoti ūkvedžio vietos. Dėl per mažo atlyginimo išėjus paskutiniam ūkvedžiui, fondas nebebuvo pajėgus įdarbinti kito. Padėtis tokia, kad šiuo metu trūksta atlyginimams, pinigų pasiskolinama iš Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos, kuri turi rezervą atgavusi skolą iš miesto.

Žiūrint į perspektyvą, jei padėtis nesikeis, kultūrinis gyvenimas apmirs ar taps neįmanomas. Tarkim, dabar galima būtų teikti paraišką Interreg programai, iš kur „Lietuvių namai“ yra gavę paramos 3 projektams. Tai yra dideli projektai ir nemažos lėšos, tačiau reikia turėti 20 proc. savo įnašo. Ir kita problema

– įgyvendinant projektą pirmiausia reikia išleisti savo lėšas, o Interreg grąžina 80 proc. išlaidų. Susidaro uždaras ratas: negali gauti pinigų, nes neturi pinigų...

Labai gaila, kas šiais metais Lietuvos kultūros taryba neskyrė lėšų „Lietuvių namų“ projektui, kuriame buvo numatyti pasirošimas būsimai Dainų ir šokių šventei, valstybinių švenčių minėjimai ir pan.

„LIETUVIŲ NAMAMS“ – KETVIRTIS AMŽIAUS

Kai ketvirtis amžiaus žmogui, jis tik pradeda savo profesinį kelią, tačiau pastato metai skaičiuojami kitaip. Viešbučio standartai keičiasi iš metų į metus. Kas buvo prieš 24 metus gražu ir modernu, šiandien atgyvenę, susidėvėję. Žinoma, atlikti smulkūs remonto darbai (be jų neįmanoma), tačiau pagrindinė problema ta, kad ne kiekvienas viešbučio kambarys turi savo tualetą, dušą. Šiandieną tokių viešbučių nėra – tai bendrabučio (ne viešbučio) standartai. Todėl ir kainos atitinkamos. Kita vertus, viešbuty šiandien būtinas liftas, architektūros sprendimai, pritaikyti neįgaliesiems ir pan. Taigi tikėtis didelių pajamų iš viešbučio, jeigu nesikeis jo standartai, negalima.

Pateikiu tik nuotrupas Seinų „Lietuvių namų“ aktualijų, apie kurias per pastaruosius fondo tarybos posėdžius informuodavo „Lietuvių namų“ direktorė ir fondo valdyba.

„Tai per didelė Lietuvos investicija, kad dabar galima būtų užrakinėti duris ir palikti sugriūti, – svarsto „Lietuvių namų“ direktorė Onutė Nevulienė. – Kita vertus, vietos visuomenei tikrai „Lietuvių namai“ yra reikalingi. Žmonės mielai ateina į repeticijas, renginius. Seinų lietuviai labai daug netektų, jei reikėtų atsisakyti šių kultūros namų.“

Priartėjome prie taško, kur reikia apsispręsti, kas toliau. Gal atsisakyti viešbučio, o jo patalpas skirti

repeticijoms, draugijų archyvui ar muziejaus patalpoms, ir nesukti galvos dėl viešbučio generalinio remonto bei pritaikymo prie standartų? Tai vienas iš svarstytinų variantų. Tačiau tuomet reikėtų rasti nuolatinį „Lietuvių namų“ paramos šaltinį, kad galima būtų išgyventi metus iš metų.

SUSITIKIMAI VILNIUJE

Į minėtus klausimus reikia rasti atsakymus. Tai paskatino prašyti susitikimo su užsienio reikalų viceministru Egidijumi Meilūnu. Seinų krašto lietuvių delegacija su juo susitiko kovo 7 d. Užsienio reikalų ministerijoje. Susitikime dalyvavo taip pat Globalios Lietuvos departamento direktorė Lina Žukauskienė, specialistės Violeta Raulynaitienė ir Laura Dyltė, Kultūros ir Švietimo ministerijų, Vyriausybės kanceliarijos atstovai. Buvo pristatyta Seinų „Lietuvių namų“ padėtis. Taip pat kalbėta apie lietuvių menės Seinų kunigų seminarijoje ateitį. Sutarta artimiausiu metu sugrįžti prie šios temos, bendradarbiaujant su Lietuvos nacionaliniu muziejumi. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos direktorius Algirdas Vaicekuskas pakvietė viceministrą Egidijų Meilūną į artėjantį Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos 20 metų jubiliejų.

Po susitikimo URM seiniškius priėmė LR Seimo narė, LR Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisijos pirmininkė Dalia Asanavičiūtė. Pasak Seimo narės, Lietuva neturi formulės, kaip galėtų paremti užsienyje esančias kultūros įstaigas, tačiau žadėjo artimiausiu metu surengti susitikimą užsienio reikalų, kultūros ir švietimo viceministrų lygmeniu ir padėti spręsti Seinų „Lietuvių namų“ problemą.

Nuoširdžiai ačiū viceministrui Egidijui Meilūnui už susitikimo surengimą ir rūpinimąsi Seinų lietuvių likimu.

Kertinis akmuo

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Atsimenu, kaip vaikystėje tėvai sakydavo, jog Seinų bažnyčią statė taip pat lietuviai, ruošė statybines medžiagas, rinko ir vežimais vežė akmenis pamatams tvirtinti, smėlį, medieną, padėjo statybos darbuose. Tėvai to atsiminti negalėjo, kadangi bažnyčia statyta XVII a. pradžioje, tačiau tie pasakojimai buvo perduodami iš kartos į kartą. Pasakodavo todėl, kad tai buvę niūrūs laikai, kada pasibaigus Antrajam pasauliniam karui ilgas dešimtmečius buvo draudžiama šioje bažnyčioje melstis lietuvių kalba. Gal todėl tie pasakojimai ir įstrigo mano galvoje. Nepaisant draudimo, atsirado nemažai Seinų ir aplinkinių kaimų lietuvių, kurie kiekvieną sekmadienį rinkdavosi Seinų bazilikoje, anksčiau vadintoje katedra, ir be kunigo patarnavimo meldėsi lietuviškai, taip pat kitiems padedant rašydavo raštus Bažnyčios vadovams ir kitais būdais stengdavosi atkreipti dėmesį į šį neįprastą visuotinės Bažnyčios istorijoje reiškinį. Teisingumo dėlei reikia pabrėžti, kad ne visi lietuviai viešai šioje nelygioje kovoje norėjo ar galėjo dalyvauti. Vieni neskubėjo viešai remti, kadangi dirbo savivaldybės įstaigose, kiti mokytojais, dar kiti, nedalyvaudami fiziškai šiame proteste, rėmė lietuvišką veiklą kitais būdais, o kai kurie galbūt netikėjo šio protesto prasme. Svarbu, kad pasiryžusių keisti šio krašto istoriją tuomet buvo tiek, kad jų ir talkininkų pakako tai padaryti.

Šiomet sukanka jau 40 metų, kai Seinų bazilikoje vėl atnašaujamos lietuviškos pamaldos. Tai ne tik pamaldos, tai taip pat visi patarnavimai laidotuvių, santuokos, krikšto ir kitų bažnytinių apeigų metu. To nepavyktų šiandien padaryti, jeigu ne atgimusios

Lietuvos Katalikų Bažnyčios vadovų išmintingi sprendimai deleguoti savo kunigus į Punske ir Seinų parapijas. Žinome, kad pačioje Lietuvoje trūksta dvasininkų, tačiau gal toji Seinų vyskupijos ir kunigų seminarijos didinga istorija neleidžia šio krašto pamiršti. Tikriausiai šiomet dar ne kartą šią datą prisiminsime. Verta tai priminti jaunajai kartai, kadangi taip formuojama mūsų tautinė tapatybė. Jokių būdu tai ne nuoskaudų vardijimas, bet noras priminti ir atkreipti dėmesį, kad dvasiniai dalykai turi ypatingą reikšmę žmogaus gyvenime. Juk galime būti pasakiškai turtingi, bet tuo pačiu beturčiai. Galime turėti didingus ir puošnius kultūros namus, bet jie bus tušti, mokyklas, kurios bus tik švietimo įstaigos, o ne modernios, veržlios bendruomenės naujosios kartos kalvės. Gal tai ir yra tas kertinis akmuo?

Neseniai teko apsilankyti Seinų bažnyčios ir buvusio vienuolyno požemiuose bei pamatyti dar vieną ne mažiau svarbų kertinį akmenį, kurio įmūrijimu XVII a. pradžioje ir prasidėjo Seinų šventovės statyba. Kad tai bažnyčios kertinis akmuo, kalba kultūros paveldo apsaugos specialistai. Tikriausiai jau niekada nesužinosime, iš kur tas akmuo buvo atvežtas. Gal iš Aradnykų, Žagarių, Klevų ar tiesiog surastas kasant bažnyčios pamatus. Šiais metais, minint lietuviškų pamaldų grąžinimo į Seinų baziliką 40 metų jubiliejų, noriu labai trumpai priminti netolimą ir ankstesnę istoriją. Man atrodo, kad verta tai daryti, nes mes visi ir esame tos istorijos dalis.

Tuoj po Antrojo pasaulinio karo, tačiau labai trumpai Seinų bazilikoje dar buvo atnašaujamos pamaldos lietuvių kalba. Jas aukėjo kunigas

Vincas Astasevičius. Po jo mirties į Seinus atvykęs prelatas Zlotkovskis (Złotkowski) panaikino lietuviškas šv. Mišias ir vaikų mokymą lietuvių kalba. Tą patį norėta padaryti ir Punske, bet kun. Antanas Zievys pasipriešino. Netrukus (1946 m.) lietuvių delegacija nuvyko į Lomžos kuriją prašyti pakeisti šį sprendimą, aiškino, kad tai kenkia lietuvių ir lenkų tarpusavio santykiams, o įsitvirtinančiai Lenkijoje komunistų valdžiai, kuri visomis išgalėmis stengiasi niekinti katalikų tikėjimą, toks sprendimas esąs tikra dovana. Vysk. S. Lukomskis (S. Łukomski) lietuviams atsakė vienareikšmiai: jeigu jie nori melstis lietuviškai, tevažiuoja į Kauną. Tokių susitikimų ar bandymų susitikti ir kalbėtis šia opia tema buvo daug. Dar daugiau surašyta įvairių raštų, prašymų su parapijiečių parašais, atmintinių. Dalį dokumentų teko man pačiam skaityti Lomžos vyskupijos archyve, kur jie saugomi. Kiti nukeliavo į Vatikaną ir kitas šalis, kur aktyviai reikėsi Seinų lietuvių palaikantys lietuviai išeiviai.

Po kun. Zlotkovskio mirties į Seinus atkeltas kun. A. Venžikas (A. Weżyk). Jis kiek palankiau žiūrėjo į lietuvių reikalus, tačiau lietuviškos pamaldos ir toliau nebuvo atnašaujamos. Kun. A. Venžikui mirus, Seinų klebonu paskirtas kun. Aleksievičius (Aleksiewicz). Tačiau jis neilgai užsibuvo Seinuose. Teigiama, kad šis dvasininkas buvo lietuviams palankus, todėl galbūt dėl šios priežasties vyskupas C. Falkovskis (Cz. Falkowski) jį perkėlė į Lenkijos gilumą, o į Seinus atkėlė kun. S. Rogovskį (S. Rogowski). Naujas klebonas itin aršiai priešinosi lietuvių pastangoms grąžinti lietuviškas pamaldas į Seinų baziliką ir, kaip teigia amžininkai,

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Buvusios Seinų kunigų seminarijos rūmai

aktyviai dalyvavo Seinų lenkų visuomeninėje ir patriotinėje veikloje. Kokia buvo neigiamo nusiteikimo lietuvių atžvilgiu tikroji priežastis – ligi šiol iki galo nėra aišku. Ar tai lėmė ankstesnė kunigo patirtis prieš Antrąjį pasaulinį karą ar karo metais? Amžininkai užsimindavo, kad Antrojo pasaulinio karo metais klebonas S. Rogovskis aktyviai dalyvavo lenkų pogrindžio pasipriešinime Vilniaus krašte, tačiau tai kol kas niekuo nepagrįstos nuomonės. Gal tokį nusiteikimą lėmė noras prisitaikyti prie Seinuose vyravusių nuotaikų lietuvių atžvilgiu. Savo radikaliais veiksmais klebonas įgijo nemažos dalies miestiečių pasitikėjimą ir pagarbą. Tai rodo ir Seinų bazilikoje kabanči atminimo lenta, kurioje klebonui reiškiamą padėką už visokeriopus nuopelnus Seinų parapijai.

Permainų reikėjo laukti iki 1983 m. Tada vyskupo M. Sasinovskio (M. Sasinowski) vietą Lomžos vyskupijoje užėmė popiežiaus Jono Pauliaus II deleguotas vyskupas J. Paetzas (J. Paetz). Jis 1983 m. rugsėjo 16 d. į Seinų baziliką ir grąžino lietuviškas pamaldas.

Šiomet minint šio įvykio 40-metį Lenkijos lietuvių šv. Kazimiero draugija siekia Seinų bazilikoje pakabinti atminimo lentą, kurioje taip pat atsiras padėka ilgus dešimtmečius įvairiais būdais rėmusiesiems ir gynusiesiems lietuvių tikinčiųjų teises Seinų krašte. Ar bus duotas leidimas tokį atminimo ženklą pakabinti bazilikoje, dar neaišku, tačiau pati iniciatyva simboline ir istorine prasme labai svarbi ir reikalinga.

Jeigu buvo atrastas Seinų bazilikos kertinis akmuo, verta keliais sakiniais priminti ir šios šventovės istoriją. Seinų bazilika – vėlyvojo renesanso architektūros stiliaus bažnyčia – buvo statoma 1610–1619 m. Jos steigėjai buvo iš Vilniaus 1602 m. į miestą atvykę dominikonų vienuoliai. Tai, žinoma, nebuvo pirmoji šventovė Seinuose. Ankstesnė bažnyčia stovėjo šalia dabartinių priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pastatų, tačiau ji buvusi medinė ir pernelyg maža, kad tenkintų poreikius miestelio, kuriame didėjo gyventojų skaičius. Dabartinę bažnyčią 1632 m. vyskupas Jurgis Tiškevičius konsekrovo Švč. Marijos, šv. Jurgio ir šv. Jackaus titulais. 1706 m. prie jos baigtas statyti vienuolynas.

1760–1779 m. bažnyčia buvo perstatyta baroko architektūros stiliumi. Pagrindinė perstatymo rėmėja buvo Rožė Pliaterytė. Bažnyčios fasade dėl šios priežasties esąs Pliatierių herbas. Šventovė pasikeitė, taip pat jos fasadas, priekinėje dalyje pastatyti du barokiniai bokštai. Šiaurinėje bažnyčios dalyje stovėjusi varpinė nugriauta. Prieš šventovę perstatant būtent toje dalyje (šiaurinėje pusėje) buvo pagrindinis įėjimas. Toje vietoje remonto metu ir atkastas, kaip manoma, bažnyčios kertinis akmuo.

Barokinė (Vilniaus baroko mokyklos) bažnyčia yra plytinė, tinkuota, kryžminio plano ir dėl skirtingos formos pristatytų koplyčių asimetriška. Joje esančios dvi koplyčios: Jėzaus Širdies, įrengta 1661 m., ir Dievo Motinos, įrengta 1881 m. (joje palaidotas Seinų vyskupas ir lietuvių poetas Antanas Baranauskas bei saugoma XV a. išdrožta Dievo Motinos skulptūra). Bažnyčios viduje esantis altorius, paveikslai, indai ir kitos religinės puošmenos yra baroko stiliaus, daugiausia XVIII a. Šventovėje taip pat esą 1907 m. Jono Garalevičiaus pastatyti neobarokinio stiliaus vargonai.

1804 m., Prūsijos karalystės laikais, dominikonų vienuolynas buvo panaikintas. Bažnyčia tapo parapine. 1818 m. ji virto Seinų arba Augustavo vyskupijos katedra. Čia įsikūrė vyskupijos vyskupas, kurią ir nuo 1826 m. kunigų seminarija. Atsikūrus Lenkijos ir Lietuvos valstybėms, 1925 m. Seinų vyskupija padalinta į dvi – Vilkaviškio ir Lomžos. Šitaip bažnyčia prarado katedros statusą.

Jau buvau užsiminęs, kad XVII a. pradžioje baigti statyti vienuolyno rūmai. Amžiams bėgant jų paskirtis buvo įvairi. Panaikinus dominikonų vienuolyną netrukus čia įsikūrė Seinų kunigų seminarija. Jos reikšmė tiek Lietuvai, tiek Lenkijai aprašyta ne vienoje monografijoje. Panaikinus Seinų vyskupiją ir nutraukus seminarijos veiklą rūmai vis labiau nyko.

Šiuo metu baigiamas vienuolyno remontas. Beje, reikia priminti, kad remonto pradžia sutapo su lietuvių mėnės atidarymu šiuose rūmuose, minint Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 100-metį. Tai buvo Lietuvos indėlis, primenant Seinų reikšmę lietuvių ir Lietuvos atgimimui XIX–XX a. Vienuolyno rūmuose jau šių metų gegužės mėnesį ruošiamasi atidaryti vadinamąjį Abiejų Tautų Respublikos kresų muziejų. Patalpų remontas eina į pabaigą, pradedama įrengti ekspozicijas. Tačiau apie tai tikriausiai bus rašoma kituose „Aušros“ numeriuose.

Naujas LLEKD pirmininkas Robertas Vektorius: „Esu nusistatęs teigiamai“

BOŽENA BOBINIENĖ

Po 25-erių veiklos metų Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos ilgametės vadovės Aldonos Vaicekauskienės pareigas perėmė pūnskietis Robertas Vektorius. Su nauju LLEKD pirmininku kalbamės apie lietuvių etninės kultūros svarbą mūsų krašte, tolesnę draugijos veiklą, būdus skatinti paveldo, tradicijų išlaikymą, puoselėjimą.

Božena Bobinienė: Sveikiname, Robertai, su naujomis pareigomis! Kaip susiklostė, kad LLEKD jubiliejinio suvažiavimo metu buvai išrinktas nauju jos pirmininku?

Robertas Vektorius: *Tai nebuvo atsitiktinis dalykas. Jau dvejus metus draugijos vadovė ir nariai kalbino mane perimti pirmininkavimo lazdelę. Galbūt dėl to, kad su etnine kultūra ir jos paveldu buvau jau susidūręs daug anksčiau. 2009 metais Pūnsko savivaldybė įgyvendino projektą – prie skanseno komplekso pastatė naują muziejaus ir „Pūnsko užėigos“ pastatą. Įsteigė taip pat Lietuvių liaudies kultūros centrą (LLKC), kuris turėjo rūpintis mūsų krašto kultūrine, muziejine veikla. Šiam centrui vadovavau 7 metus. Vėliau dėl įvairių priežasčių ši veikla sustabdyta. Per tą laikotarpį ir buities muziejus (skansenas) buvo pavestas minėto centro globai. Taigi man teko bendradarbiauti ir su Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos vadovybe.*

Šiuo metu, užbaigęs tam tikras savo veiklas, vėl daugiau laiko praleidžiu Pūnsko krašte, todėl galiu jį skirti naujoms pareigoms.

B. B.: Tu esi LLEKD pirmininkas. O šiaip ar labai pasikeitė organizacijos vadovybės sudėtis?

R. V.: *LLEKD valdyboje toliau yra tie patys žmonės. Vicepirminikės tai Aldona Vaicekauskienė ir Nastutė Sidarienė. Yra 10 įvairaus amžiaus žmonių – ir jaunu, ir vyresnių.*

B. B.: Kokią matai tolesnę LLEKD veiklą?

R. V.: *Draugijoje buvo ir toliau bus veikama visuomeniškai. Manau, kad tai, kas buvo pradėta ir vyksta lig šiol – prasminga ir vertinga. Todėl tai bus tęsiama. Ypatinę dėmesį skirsime suburtiems etnografiniams ansambliams, kalendorinėms šventėms. Labai norisi dar plačiau parodyti LLEKD įdirbį mūsų krašto visuomenei, kad žmonės etninę kultūrą galėtų stipriau pajusti, kad galėtų įsitraukti į šią veiklą. Vieta, kur gyvename, yra graži ne tik gamtos atžvilgiu. Ji išsiskiria ir savotiška kultūra, nematerialiniu, tuo „neapčiuopiamu“ paveldu.*

B. B.: Kaip tai norite padaryti?

R. V.: *Norime daugiau dėmesio skirti informacijos sklaidai, kompetingai perteikti šios srities žinias, pvz., pasikviečiant etnologes, kurios skaitytų paskaitas, vestų mokymus. Naujoje valdyboje yra taip pat Virginija Karčiauskienė, profesionaliai užsiimanti fotografavimo ir filmavimo paslaugomis, socialinių tinklų erdve. Mūsų laukia didelis*

darbas – suskaitmeninti tai, kas jau sukaupta, pasiekta, prisiminti ansamblių veiklą. Turime labai daug vaizdo medžiagos, kurią reikia chronologiškai sutvarkyti. Šiuo metu draugijoje atsirado žmonių, kurie gali tuo užsiimti. Planuojame žymiai atnaujinti interneto puslapį ir nuorodas į archyvą. Stengsimės sistemingai į dienos šviesą iškelti perliukus, kurie išlikę archyvinėje medžiagoje, vaizdajuostėse. Labai įdomu žiūrėti prieš keliolika metų vykusių renginių, buvusių ansamblių (pvz., armonikierių) koncertų akimirkas. Tokios medžiagos turi, pvz., Albinas Vaškevičius iš Kalvarijos, kuris kone kiekvieną etnokultūros renginį fiksavo savo kamera.

B. B.: O kokias užduotis norėtu te atlikti artimiausiu laiku?

R. V.: *Po rinkimų jau buvome susitikę valdybos posėdyje. Norint, kad veikla nenutrūktų, o vis tobulėtų, reikia daug dėmesio ir rūpestingumo mūsų ansambliams, kuriuose taip pat bus pokyčių (vadovų, dalyvių gretose). Yra ir naujų idėjų, pvz., organizuoti naktišokius, kurie šiuo metu populiarūs Lietuvoje. Šiam sumanymui galime išnaudoti ansamblių („Alnos“, „Šalcinuko“), kapelių gebėjimus. Tokių pasibuvimų-pasišokimų metu jie šokėjams galėtų groti. Erdvės susitikimams turime Pūnsko sveikatos punkto salėje, kuri skirta LLEKD veiklai. Taip pat mąstome apie pasidainavimų vakarus – jie galėtų retkarčiais vykti mūsų patalpose. Tokie renginiai būtų skirti ypač tiems,*

LLEKID suvažiavime

kurie mėgsta dainuoti ar šokti, bet nedalyvauja ansambliuose, nenori pasirodyti koncertų metu, scenoje. Be abejo, kiek užtruks, kol tos naujovės „įsivažiuos“. Bet, manau, jos vertos dėmesio, kadangi tai paskatintų ir mūsų ansamblius.

Be to, draugijos prioritetas yra suaktyvinti dirbtuves „Šimtavirvis“. Jos turėtų veikti pastoviai, todėl reikalingi žmonės, kurie nuolat čia būtų ir mokytų senųjų amatų. Beje, tai susiję su lėšomis. Žadame jų ieškoti taip kaip lig šiol. Draugija per 25 metus yra parengusi įvairių atskirų projektų, kurie patvirtinti ir įgyvendinti, tačiau pasibaigus projektui sunku išlaikyti veiklą tęstinumą.

B. B.: Kas gali ateiti į dirbtuves?

R. V.: Dirbtuvės yra atviros visiems, kas tik norėtų išmokti ir vėliau austi, pinti juostas, drožinėti ar daryti ką kita, kas susiję su mūsų krašto tautodaile. Šioje srityje nieko naujo nesugalvosim. Mūsų misija – puoselėti tai, kas mus išskiria, ką paveldėjome iš savo protėvių.

B. B.: Neseniai sėkmingai atnaujinta „Senoji klebonija“. Ar ir čia bus plečiama veikla?

R. V.: Taip, šis objektas – vienas išskirtinių Punske, ir jį labiausiai puoselėja Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija. Muziejumi virtusioje senojoje klebonijoje dabar puikios sąlygos vykdyti įvairias su mūsų krašto etnine kultūra susijusias veiklas. Privalome jas čia suaktyvinti ne tik vasarą, bet ir žiemą. Šiuo metu tikrai tai labai reprezentatyvi vieta. Reikia, kad ten būtų gyvenimas.

B. B.: Kokių dar naujovių galima tikėtis?

R. V.: Mąstome apie senovinio kulinarijos paveldo atgaivinimą mūsų krašte ir jo įtraukimą į draugijos veiklos sritis. Mane patį domina pirčių tradicija – galbūt galima būtų tai atgaivinti ir mūsų krašte.

B. B.: Kaip žadi visa tai įgyvendinti?

R. V.: Pirmininkavimas LLEKID – pareigų skirstymas ir skatinimas kitų veiklai. Pats visko nepadarysiu. Todėl labai dėjuosi, kad yra grupė aktyvių žmonių, kuriems rūpi mūsų krašto etninės kultūros puoselėjimas. Smagu, kad prie ilgamečių draugijos veikėjų prisijungė

ir jaunimo atstovų. „Mišinys“ yra įdomus. Be abejo, svarbi vyresniųjų narių patirtis, bet prasminga taip pat įsiklausyti į jaunesniosios kartos poreikius, išanalizuoti, kaip galima būtų įdomiai ir patraukliai pristatyti etninės kultūros paveldą jaunam žmogui, kad jis tuo susidomėtų, pats kiek įsitrauktų, mokytųsi, įgytų žinių ir gebėjimų.

Kadencija trunka 3 metus. Sunku man dabar pasakyti, kiek užsibrėžtų tikslų pavyks pasiekti. Laikas parodys. Svarbiausia, kad draugija gyvuotų ir kad žmonės norėtų veikti.

B. B.: Taigi draugija yra atvira naujovėms.

R. V.: Taip. Nors ši organizacija turi jau „išvaikščiotas“ savo vėžes, kuriomis kasmet eina – folkloras, tautodailė, dalyvavimas Dainų šventėje, stengsimės neatsilikti nuo naujo laikmečio, būtent pasinaudodami naujomis technologijomis pristatyti, paskleisti žinias plačiajai visuomenei apie senuosius laikus.

Labai kviečiame ir skatiname prie mūsų prisijungti visus, kas domisi Punske ir Seinų krašto architektūros, kulinarijos paveldu, kurie nori visa tai tyrinėti, atkurti... Ateikite, ieškosime bendros vizijos, organizuosime ekspedicijas! Tikiuosi, netrukus daugiau išgirsite ir pamatysite mūsų veiklą interneto plotmėje. Tiesa, dirbame draugijoje visuomeniškai, bet turime entuziazmo ir operatyvumo. Aš esu labai teigiamai nusistatęs ir matau, kad galime nuveikti gražių ir šviesių darbų. Etninės kultūros plotmėje yra labai daug galimybių, prasmingų veiklų. Kad tik mūsų visuomenė norėtų dalyvauti... Tikrai kiekvienas gali čia ką nors sau rasti.

B. B.: Ačiū, Robertai, už pokalbį. Linkiu, kad pavyktų įgyvendinti užsibrėžtus tikslus. Sėkmės!

Punskiečiai ir seiniškiai žygiavo „Protėvių valdovų ir partizanų kovų keliais“

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

BOŽENA BOBINIENĖ

Vis dažniau ir garsiau kalbama apie aktyvų poilsį lauko sąlygomis, išpopuliarintą kaip *outdoor* pramogavimą. Labai šiuolaikiška ir modernu žygiuoti, važinėti dviračiu, slidinėti ar bėgioti. Turbūt paprasčiausias yra žygiavimas – tiesiog ėjimas. Paprastas

pasivaikščiojimas, kelių kilometrų įveikimas ilgainiui gali tapti aistra ir nenumaldomu noru eiti vis toliau ir toliau, pasirinkti ilgesnius maršrutus, galiausiai – dalyvauti profesionaliai suorganizuotuose masiniuose renginiuose, kur kiekvienas randa sau tinkamą kilometrų skaičių. Trauka žygiuoti miško keliais, laukais ar bekelėmis yra tokia didelė, kad norisi pasiekti vis naujus savo „gyvenimo rekordus“.

Dažnai tenka išgirsti klausimą: „Tai ko gi taip vaikščioti be prasmės? Gal ir automobilis nereikalingas, jeigu nesunku keliasdešimt kilometrų nueiti?“ Manau, automobilis – greita ir patogi susisiekimo priemonė – čia niekuo dėtas. O ir pasakymas, kad vaikštom „be prasmės“, nėra teisingas. Kiekvienas žygeivis eina turėdamas savo tikslą. Pirma, jis jau įsisąmonino, kad judėti yra labai sveika. Ne naujiena, jog bent kelių valandų aktyvus judėjimas, mankšta (ir dar gryname ore) labai teigiamai veikia ne tik kūną, bet

ir protą. Antra, pasirinktas kilometrų kiekis – tai savo jėgų ir galimybių išbandymas. Trečia, eiti galima tam tikra intencija – panašiai kaip, tarkim, piligriminių kelionių metu, tačiau nebūtinai religiniais sumetimais. Tai gali būti tiesiog iš širdies, iš vidaus gelmių išplaukiantis noras sustiprinti save, už ką nors padėkoti, ką apsvarstyti. Tiesiog ilgalaikis ėjimas turi minčių ir dvasios apvalymo galią...

Toks prasmingas žygis vyko 2023 m. vasario 25 d. Liubave (Kalvarijos r., Lietuvoje). Tai buvo devintasis Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos Vinco Kudirkos Marijampolės skyriaus suorganizuotas žygis „Protėvių valdovų ir partizanų kovų keliais“. Pagrindinės renginio partnerės ir rėmėjos – Pėsčiųjų žygių asociacija ir Liubavo seniūnija. Joms talkino vietinės bendrovės*. Žygis buvo skirtas Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio Tauro apygardos partizanų majorui Juozui Lukšai-Skirmantui, Daumantui atminti. Galima buvo pasirinkti 21 km, 33 km ir 14 km (skirtą ypač vaikams ir jaunimui) trasas.

Į šį renginį išsiruošė ir trisdešimties asmenų grupė iš Punsko ir Seinų. Trečdalis atvykusių iš Lenkijos žygeivių rinkosi ilgiausią maršrutą, o kiti žygiavo 21 km. Beje, GPS programėlėse maršrutai kiek pailgėjo (tokia paklaida priklauso nuo programėlių versijos, o kartais ir nuo pasitaikiusių kliūčių, kurias tenka

Boženos Bobinienės nuotr.

Apžvalgos bokštelis Liubavo apylinkėse

Iš Boženos Bobinienės asmeninio albumo

Gausi Punsko ir Seinų žygeivių grupė

aplenkti, arba įdomių vietų, į kurias norisi užsukti). Tačiau tai nebuvo problema, o tiesiog proga dar labiau išbandyti ištvermę ir jėgas.

Punskiečiai ir seišniečiai sėkmingai įveikė visus atstumus. Oras buvo palankus: nesnigo, nelijo, nebuvo vėjo. Taigi vietomis aptiktos klampynės, balos, purvas nesustabdė žygeivių braunantis pirmyn. Tačiau neišvengta ir nuotykių: kai kam teko įklimpti ir „išsimaudyti“ pelkėje, nučiuožti nuo stataus piliakalnio šlaito ar paslysti atlydžio „pliužėje“. Bet žygeiviai solidarūs ir draugiški – vieni kitiems padėjo įveikti kliūtis, kantriai vieni kitų palaukdavo, kai reikėjo, ištiesdavo pagalbos ranką. Smagu buvo kelyje sutikti ne tik kitus žygeivius, bet ir patį žygio sumanytoją Edgarą Rašimą. Jis, neseniai grįžęs iš Ukrainos fronto, suspėjo padėti bendraminčiams jį surengti. Beje, kovo mėnesio vidury vėl ruošiasi pas ukrainiečius, kaip pats minėjo – „šaudyti į priešus“. O š. m. liepos 6 d. E. Rašimas kartu su Pėsčiųjų žygių asociacijos žygeiviais žada aplankyti Punkską ir paminėti Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo šventę.

Smagu žygiuoti su teigiamai nusiteikusių žmonių būriu. Dar smagiau ir prasmingiau – kai einama, kaip minėjau, turint tam tikrą intenciją ar tikslą. Tada ir bet kokie pakeliui laukiantys žygiavimo sunkumai tampa lengviau pakeliami. Ėjome dažnai nekomfortiškomis sąlygomis, bet ištikus problemoms prisimindavome, kad kitados partizanai nekeliaavo vien grįžtais ir plačiais keliais ar gerai numintais ir pažįstamais takais. Jiems ėjimas nebuvo pramoga, o dažnai tiesiog gyvybės klausimas. Taigi įveikus tokią trasą ir į laisvę galima pažvelgti visiškai

kitaip. Deja, šiuolaikinis žmogus dažnai mieliau renkasi patogumus, tampa vis labiau reiklus ne tiek gal sau, kiek kitiems. O gal ne pro šalį būtų kartais išėiti iš vadinamosios komforto zonos ir „netyčia“ įklimpti į purvą, sušlapti, pajusti fizinį nuovargį, patirti sunkumus, kad juos įveikę galėtume geriau suprasti, kaip patogiai gyvename ir kad visko, ką turime – turime pakankamai.

* Daugiau informacijos rasite https://www.pza.lt/?p=1287&lang=lt_LT

Boženos Bobinienės nuotr.

Žygiuojam Šešupės slėniu ties Žiogaičiais

„Dzūkijos žvaigždutės 2023“

SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ INF.

Vasario 25 d. Alytaus miesto teatre vyko XVI tarptautinis vaikų ir jaunimo vokalistų festivalis „Dzūkijos žvaigždutės 2023“. Jo organizatorė – Alytaus jaunimo centro vokalinės studijos „Boružėlė“ vadovė Raimonda Remeikienė. Renginys subūrė net 23 kolektyvus, daugiau nei 200 dalyvių. Jaunieji vokalistai atliko lietuviškas dainas, taip minėdami ir besitęsiančias Lietuvių kalbos dienas. Mūsų kraštui atstovavo Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos jaunieji dainininkai, vadovaujami mokytojo Juozo Pilecko, ir Punsko lietuvių kultūros namų vokalinis ansamblis „Balsynėlis“, kurio vadovė – Egidija Grimalauskienė. Kolektyvams, kurie nepraleido nė vieno festivalio, tarp jų ir mūsų mokyklos „Žiburiukams“, padėkos raštus už daugkartinį dalyvavimą, gerosios patirties sklaidą ir išpūdingus pasirodymus įteikė miesto meras Nerijus Cesiulis. Kaip

ir kiekvienais metais šventė buvo puikiai suorganizuota, parodytas dėmesys ir įvertinimas kiekvienam dalyviui ir vadovui. Dalyvavimas tokiam renginyje, galimybė padainuoti tokioje scenoje suteikia motyvacijos toliau augti ir tobulėti.

Labai ačiū mokytojui Juozui Pileckui, kuris įkvepia meilę dainai ir lietuviškam žodžiui nuo pat pirmųjų Seinų „Žiburio“ gyvavimo

Iš „Žiburio“ mokyklos archyvo

Iš „Žiburio“ mokyklos archyvo

metų. Dirbdamas Seinuose, jis užaugino ne vieną būrį šaunių dainininkų.

Punsko LKN vokalinė vaikų ir jaunimo grupė „Balsynėlis“ įsikūrė 2009 m. Ją sudaro kelios įvairaus amžiaus grupės. Ansamblis dainuoja lietuvių liaudies ir populiarias dainas. „Balsynėlis“ 2012 m. dalyvavo Lietuvos moksleivių dainų šventėje Vilniuje. Yra dainavęs Utenoje, Klaipėdoje. Grupė pasirodo svarbiausiuose Punsko krašto renginiuose.

Vidugirių mokykloje „Lietuvių kalba nemiega niekada!“

GRAŽINA KIBYŠIENĖ

Žinome, kad nuo vasario 16 iki kovo 11 dienos visoje Lietuvoje ir užsienyje vyksta Lietuvių kalbos dienos (LKD). Kasmet renkama LKD sostinė. Šiomet ja tapo Gargždai. Lituanistinių mokyklų asociacijos iniciatyva gimsta nauja tradicija ir nuo šiol bus skelbiama Mažoji lietuvių kalbos dienų sostinė užsienyje. Šiais metais ja tapo Kavanas – miestelis Airijoje, kur jau 15 metų veikia lituanistinė mokykla „Gintarėlis“. Mažoji LKD sostinė nemiega ir iškart pakvietė visus užsienio lietuvius bendram projektui. Kvietime skaitome, kad Lietuvoje vyksta Lietuvių kalbos dienos, o užsienyje – „Lietuvių kalbos naktys!“. Juk lietuvių kalba niekada nemiega. Kol Lietuvoje naktis ir žmonės giliai miega, kitur – Australijoje, Airijoje, Singapūre ar Amerikoje – lietuvių

kalba gyva: ja bendraujama, skaitoma, dainuojama, ji girdima per radiją ar televiziją. Lietuviškai šnekama visą parą! Tad ši kalba tikrai niekada nemiega!

Kavanas pakvietė vasario 16–kovo 11 d. laikotarpiu surengti mokykloje pizamų dieną, pažaisti kalbinių žaidimų, pasivaržyti žinių apie lietuvių kalbą viktorinoje ir pan. Mes, Vidugirių mokyklos bendruomenė, mielai įsiliejome į šią vilnijančią per visą pasaulį bangą. Kovo 2 dieną surengėme pizamų popietę „Lietuvių kalba nemiega niekada!“. Projekte dalyvavo visi IV–VIII klasių mokiniai, jiems talkino ir globojo lietuvių kalbos bei istorijos mokytojos. Moksleiviai kūrybingai įsitraukė į veiklų organizavimą. Pradžioje, kad jaustųsi laisvai, šiltai ir maloniai, jie persirengė pizamomis ir pasirinko po didelį spalvo-

tą atviruką. Juose vieni kitiems įrašė tik pačius gražiausius, meiliausius žodžius. Gera paskaityti posakius, kurie augina sparnus, kai aplinkui girdime daug neigiamos informacijos.

Vėliau moksleiviai greitai pasidarė popietės šūkį „Lietuvių kalba nemiega niekada!“. Jis mus lydėjo visą popietę ir pasiliko mūsų mokykloje kaboti ant sienos. Taip sutapo, kad šis šūkis susideda iš tiek skiemenų, kiek mokinių dalyvavo projekte.

Moksleiviai paruošė Lietuvos geografijos viktoriną. Ją vedė aštuntokė Rita, saldžius taškus dalijo penktokės Daiva ir Natalija, o juos atsakingai skaičiavo ketvirtokė Olivija. Viktoriną laimėjo Sandra, antroji vieta atiteko Romui.

Vėliau vyko literatūrinė valandėlė. Mokiniai, pasidaliję vaidmenimis, perskaitė du Bitės Vilimaitės kūrinį – „Kačiukas“ ir „Dovanos“. Bitė Vilimaitė – rašytoja, gimusi visai šalia mūsų krašto, Lazdijuose. Ji buvo apdovanota Žemaitės premija, G. Petkevičaitės–Bitės premija bei pelnė Nacionalinę kultūros ir meno premiją. Šiomet vasario 16 d. minėjome rašytojos 80-ąsias gimimo metines. Bitė Vilimaitė gal kiek ir per mažai mums žinoma, nors kiekvienos klasės lietuvių kalbos vadovėlyje rasime jos kūrinių. Ji tikrai verta dar daugiau mūsų dėmesio. Lietuvių literatūros kritikas A. Zalatorius teigia, kad „Vilimaitės apsakymuose į vertybių rangą pakylėta tai, kas gyvenime

Gražinos Kibyšenės nuotr.

Grazinos Kibysienės nuotr.

beveik nevertinama. Natūralumas – svarbiausias Vilimaitės devizas“. Tai paprasti, iš pirmo žvilgsnio nereikšmingi gyvenimo momentai, kurie turi gilesnę prasmę, ko nors pamoko. Ne vieną pamokymą ir mes suradome mokinių perskaitytuose apsakymuose.

Šią popietę kūrybiškumu pasižymėjęs ir šiek tiek garsus buvo „Šūkių mūšis“. Dvi komandos – berniukų ir mergaičių – kūrė ir pristatė šūkius apie lietuvių kalbą. Galėčiau pasakyti, kad mergaitės buvo šiek tiek garsesnės. Štai dalelė to, ką buvo galima išgirsti:

*„Su kelnėm ar sijonu,
O gal ir su pižama
Mes kalbame visada
Lietuvių kalba.“*

*„Nors maža čia mūs saujelė,
Bet lietuvių skamba kalbelė.“*

*„Lietuvių kalba,
Gimtoji kalba
Nežus niekada.“*

Į pagrindines projekto veiklas įsipynė „Naktinukų koncerto“ dalys. Armonika pagrojo Mantas, akordeonu – Sandra,

o gitara skambino ir padainavo Rita. Ji pakvietė padainuoti ir savo drauges bei draugus.

Jei Lietuva, jei lietuvių kalba – tai būtina ir krepšinis. Galėjome stebėti Jono ir Romo taiklius metimus į krepšį.

Buvo dar ir laisvesnių veiklų. Tai lietuviškų dainų karaokė, stalo žaidimai, slėpynės bei rimti, mažiau rimti ir visai nerimti pasiplepėjimai, bet visi lietuvių kalba. Vakaro metu nuskambėjo ir „Ilgiausių metų“, nes Sandra šventė gimtadienį. Tad lijo ir saldinių lietus. Vakare mus aplankė keli mokinių tėveliai. Jie palepino saldžiais kepiniais ir šypsena. Miela jausti palaikymą.

Mokiniai kūrybingai ir prasmingai praleido popietę ir vakarą. Buvo labai smagu nakvoti savo klasėje, o pusryčiai tikrai skanūs, kai pats juos pasigamini. Manto čirviniai blynai su uogiene kvėpėjo visoje mokykloje.

Šį kartą lietuvių kalba Vidugirių mokykloje nemiegojo nei dieną, nei naktį. Ji skambėjo rašytojos Bitės Vilimaitės kūriniais, lietuviškų dainų žodžiais, muzikos garsais, netgi krepšinio aidais. Tikiuosi, kad dar ilgai lietuvių kalba „nemiegos“ ir garsiai skambės mūsų mokykloje, mūsų krašte...

Grazinos Kibysienės nuotr.

Išvyka vienai dienai

LILIJA VALATKIENĖ

Sakysite, kad ne pats gražiausias laikas tolimesnei kelionei į gamtą. Sniego dar nemažai, upės iš ledų vaduojasi, gūsingas vėjas sniego pažeria, bet kaip liaudies išmintis byloja – nėra blogo oro, tik bloga apranga. Dzūkijos nacionalinis parkas yra bene arčiausiai Lenkijos sienos, tad aplankyti jį galima savaitgalį ir smagiai pakeliavus vakare grįžti namo. Šis parkas yra didžiausia saugoma teritorija Lietuvoje. Jis įsteigtas 1991 m., jo plotas – 58 452 ha. Parkas turi misiją saugoti ir puoselėti Dainavos upių santakos gamtos ir kultūros vertybes, sudaryti sąlygas poilsiui ir pažintiniam turizmui. Jame gausu šaltinių ir upių,

Nuo Merkinės piliakalnio

kurių vanduo papildo didžiausią Lietuvos upę Nemuną.

Kartu tai viena miškingiausių Lietuvos saugomų teritorijų. Didžiąją teritorijos dalį užimantys šilai priklauso miškų masyvui, nusitęsusiame per Lietuvą, Lenkiją ir Baltarusiją. Parkas išsiskiria ir unikaliu kultūriniu kraštovaizdžiu, čia išliko gamtos ir žmogaus per šimtmečius sukurta miškų, laukų ir pievų mozaika, senieji kaimai su tradicine medine architektūra, savitas šilų ir panemunių, ir gruntinių dzūkų gyvenimo būdas.

JEI PILIAKALNIS PRABILTŲ

Labai gražus, vienas populiariausių ir

labiausiai lankomų objektų visoje Dzūkijoje yra Merkinės piliakalnis. Užkopus ant jo galima pasigėrėti atsiveriančia Merkio ir Nemuno santakos panorama. Nuo 1377 m. kryžiuočių kelių aprašymuose, kronikose dažnai minima „Merkenpille“, „Merkenpil“ pilis stovėjo ant piliakalnio, stūksančio Merkio, Nemuno ir Stangės upių santakoje.

Medinė pilis, stovėjusi stačiašlaitės kalvos 1200 kvadratinų metrų plote, buvo viena svarbiausių Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. XIV–XV a. pradžioje ji tapo svarbiausiu Dainavos krašto kariniu, strateginiu centru kovose su kryžiuočiais. Strateginis trikampis Vilnius–Kaunas–Merkinė tuo metu sudarė pagrindinę Lietuvos gynybos sistemą, kurios atraminiai punktai miškingame krašte tarpusavyje buvo susieti vandens keliais (Nemunu, Nerimi, Merkiu, Voke).

1377 metais 12000 Kryžiuočių ordino vyrų kariuomenė, vadovaujama maršalo Gotfrido fon Lindeno ir komturio Rudigerio

Į Merkinės piliakalnį

Merkinės krašto muziejus

fon Elnerio, įžygiavusi į Lietuvą, Merkinės pilies neįveikė, bet sudegino papilį. Ne kartą kryžiuočių pultą pilį 1394 m. atsitraukdami Vilniaus gynybai sudegino patys lietuviai. Atstatytą 1403 m. dar kartą sudegino kryžiuočiai.

Merkinės pilyje daug kartų lankėsi kunigaikštis Jogaila, čia jis 1387 m. suteikė Magdeburgo teisę Vilniaus miestui, o 1418 ir 1419 m. atšventė Kalėdas. Medinė Merkinės pilis painių istorinių įvykių kontekste minima daugybę kartų: 1377 m., 1391 m., 1393 m., 1394 m., 1401 m., 1403 m., 1409 m., 1413 m., 1418 m., 1419 m., 1425 m., 1427 m., 1434 m., 1442 m., 1444 m. Merkinės pilyje lankėsi LDK didieji kunigaikščiai ir valdovai: Vytautas Didysis, Jogaila, Žygimantas Kęstutaitis, Kazimieras, Aleksandras, Žygimantas Augustas, Vladislovas Vaza IV ir kiti.

Po Žalgirio mūšio, ruošiantis tolesnėms kovoms su Kryžiuočių ordinu, pilis buvo stiprinama toliau ir metraščiuose minima iki 1444 m. 1662 m. pilis Merkinės piliakalnyje buvo paversta miesto teismo kalėjimu, kuria-

me bajorai atlikdavo bausmes.

Šiaurinė piliakalnio dalis 1930 m. nugriuvo paplovus vandens malūno, stovėjusio ant Stangės upelio, tvenkinio vandeniui. Stovint ant Merkinės piliakalnio galima pasakyti, kad čia buvusios pilies užuovėjoje

kūrėsi multikultūrinis viduramžių Dainavos krašto miestas, išnykęs istorinių įvykių verpetuose, bet liko daug legendų, istorijų ir vienas gražiausių Lietuvos kraštovaizdžių – Merkio ir Nemuno santaka, atsiverianti nuo milžinkapio.

MERKINĖ – ISTORIJS IR GAMTOS SINERGIJA

Šio jaukaus, nedidelio miestelio pravažiuoti neįmanoma. Merkinė žavi ne tik savo istorija, padavimais ir legendomis, bet ir gamtos grožiu.

IX tūkstantmetyje prieš Kristų Nemuno, Merkio, Stangės ir Straujos upių santakoje įsikūrė bene pirmieji Lietuvos gyventojai. Merkinės pilis XIV–XV a. dažnai minima Vygardo Marburgiečio ir Jono iš Posilgės kronikose, kryžiuočių kelių aprašymuose. Merkinės apylinkių miškuose medžiojo karaliai ir kunigaikščiai, mieste skambėjo keturių bažnyčių, cerkvės varpai, dviejuose vienuolynuose vienuoliai alumnus mokė lotynų kalbos, poetikos ir retorikos, nuo XVII a. pradžios į sinagogas melstis rinkosi žydai, rotušėje posėdžiavo

Žuvų ekspozicija lankytojų centre

Drevinės bitininkystės parodoje

magistratas, rūmų menėse šoko gražiausios Lietuvos, kartu ir Europos moterys.

Čia istorinius ženklus paliko Vytautas Didysis ir Jogaila, kuris 1387 m. Merkinėje pasirašė Magdeburgo teisę Vilniaus miestui. Daugelis Lietuvos valdovų yra teikę privilegijų Merkinei, o Žygimantas Augustas 1569 m. miestui suteikė Magdeburgo teisę ir patvirtino miesto antspaudą su vienu ar daugiau. 1648 m. Merkinėje mirė Lenkijos karalius, Lietuvos didysis kunigaikštis Vladislovas Vaza IV. Vilniaus universiteto profesorius, poetas K. Sarbievijus XVII a., besižvalgydamas nuo Merkinės kalvų į Merkio ir Nemuno slėnį, į horizonte dunksančius miškus, lotyniškai rašė eiles apie medžioklę ir piemenėlių žaidimus.

Miesto klestėjimą nutraukė 1655–1661 m. karas su Rusija. Merkinė buvo sudeginta ir jos nepavyko atstatyti. 1776 m. naikinant savivaldą mažesniems miestams, ji panaikinta ir Merkinei, tačiau 1791 m. rugpjūčio 1 d. miestiečiai, susirinkę į senąją rotušę, išrinko naujus laisvojo miesto valdžios ir teismo organus. Bažnyčioje buvo prisiekta gegužės

3 d. Konstitucijai, eisenoje nešamos vėliavos, valdovo Augusto Poniatovskio portretai, šaudoma iš patrankų, iliuminuota rotušė.

1794 m. Tado Kosciuškos sukilimo metu rusų kariuomenė, bėgdama iš Vilniaus, miestą sudegino. Kai kurių istorikų teigimu, trys bažnyčios, rotušė, jos bokšto laikrodis ir varpinė sudegė per 1882 m. gaisrą, tačiau galutinis miesto žlugimas sietinas su Lietuvos valstybingumo panaikinimu 1795 m. Rotušės likučiai buvo nugriauti 1885 m., o jos vietoje 1888 m. pastatyta cerkvė.

1935 m. Merkinėje pirmą kartą Lietuvoje švenčiama „Senovės diena“. Iš tos šventės išaugo „Amatų dienos“, švenčiamos įvairiuose Lietuvos miesteliuose.

DZŪKIJOS NACIONALINIS PARKAS

Merkinėje labai įdomiai įrengtas Dzūkijos nacionalinio parko lankytojų centras, į kurį tikrai verta užsukti. Čia gausite visą reikiamą informaciją apie didžiausią saugomą teritoriją Lietuvoje, joje saugomas gamtos ir kultūros vertybes, poilsio ir pažintinio turizmo galimybes. Įdomu bus aplankyti kraštotyros ir genocido

muziejų, V. Krėvės-Mickevičiaus paminklą, kryžių kalnelį, Švč. Mergelės Marijos dangun ėmimo bažnyčią.

Lankytojų centras – šiuolaikinė moderni ekspozicija, pristatanti upių, upelių, šaltinių kraštą su Merkinės apylinkių gyvenimo būdu, tradicijomis, istorine raida. Čia yra trimatė vandens žuvų instaliacija, interaktyvios, į judesį reaguojančios žuvys, sienos, skirtos sielių ir žvejų, gyvūnijos, augmenijos temai, bei gyvą emociją kurianti šaltinio instaliacija.

Merkinės kraštotyros ir genocido muziejus įkurtas mokytojo J. Vitkaus. Čia 14 skyrių. Turtinga ekspozicija pasakoja apie šio krašto istoriją, čia gyvenusius žmones, amatus, apie skaudžią šio krašto žmonių pokario gyvenimo istoriją, kovas, netektis, pergales liudijančius dokumentus, fotografijas, partizanų ir tremtinių relikvijas. Miestelio centre įsikūrusiame krašto muziejuje ne tik pamatysite šiuolaikiškai įrengtą ekspoziciją, bet ir turėsite galimybę išgirsti pasakojimų apie Merkinės pilies ir miesto laikus, Lietuvos didžiojo kunigaikščio V. Vazos mirtį Merkinėje 1648 m., Lietuvos partizanų įvykdytą Merkinės puolimą 1945 m. ir kitas šio krašto istorijas.

V. Krėvės-Mickevičiaus paminklas pastatytas 1994 m. Merkinės krašto gyventojų iniciatyva ir rūpesčiu. Jo autorius – skulptorius Petras Mazūra.

Kryžių kalnelyje stovintys kryžiai žymi ne kapus, o kančią ir žūtį kovoje už Laisvę, už teisę gyventi savo tėvų žemėje. Kryžiai tarsi genealoginiai medžiai, įvardijantys žuvusius šiose apylinkėse ir po išniekinimo slapta užkastus čia buvusiose žvyruobėse.

Švč. Mergelės Marijos dangun ėmimo bažnyčia – ankstyvojo baroko gotikinių bruožų. Ji savyje saugo ne tik tikėjimą, bet ir vienuolika dailės paminklų. Šventoriuje tarp kitų palaidotų kunigų ilsisi kunigas knygnešys, legendinė asmenybė Konstantinas Jagminas.

Minint rašytojos Bitės Vilimaitės 80-ąsias gimimo metines

JANINA MACUKONIENĖ

Šių metų vasario 16-ąją žinoma rašytoja Bitė Vilimaitė būtų šventusi 80-ąjį gimtadienį... Tikriausiai iki to laiko būtų parašiusi dar ne vieną kūrinį, nes turėjo tokių planų, tačiau likimas lėmė kitaip, ir 2014 m. spalio 11 d. staigi mirtis pasiėmė ją iš šio pasaulio. Jos gimimo metines vasario 15 d. paminėjo Lazdijų viešoji biblioteka. Į šventę atvyko literatūros kritikai, bibliotekininkai, lituanistai, literatūros muziejaus darbuotoja, istorikai, dailininkas, rašytojos sūnėnas – visi šie žmonės skaitė pranešimus ir kalbėjo apie B. Vilimaitės kūrybą, nuopelnus lietuvių literatūrai, rašytojos asmenybę ir nelengvą gyvenimą. Ši keletą literatūrinių premijų laureatė 1943-iaisais gimė Lazdijuose, čia praleido ankstyvą vaikystę, o netoliese, Avizieniuose, savo gyvenimo saulėlydį – pastaruosius ketverius metus. Nors šiame Dzūkijos kampelyje gyveno neilgai, rašytojai jis buvo ypač brangus: čia paskutinį kartą matė savo tėvą, kurį jau 1944-aisiais nusinešė karo sukūriai ir kurio ilgėjosi visą gyvenimą; čia po didelių išbandymų atrado ramybę senatvėje.

Lazdijai nelieka skolingi garsiajai kraštietei. Viešojoje bibliotekoje 2021 m. buvo pristatyta jau po mirties išleista pagal Avizieniuose rastus rankraščius jos 15-oji knyga „Rudens veidas. Juodos dienos. Pelkių drugiai“, o minint metines pristatyta knyga apie rašytoją „Bitė Vilimaitė: kūryba, laikas, aplinka“. Abi šias knygas sudarė kilusi iš Lazdijų rajono savo gimtojo krašto istorijos tyrinėtoja Lionė Lapinskienė, o išleido

Panevėžio leidykla „Kalba. Knyga. Kūryba“. Prie Lazdijų viešosios bibliotekos B. Vilimaitei atminti yra įtvirtintas atminimo ženklas – metalinis drugys su įrašyta rašytojos pavarde, o Avizieniuose, prie namo, kuriame ji gyveno, pritvirtinta atminimo lenta ir pažymėtas jos vardas netoliese po beržais esantis suolelis, ant kurio rašytoja mėgo ilsėtis. Kadangi mes prieš šimtmetį priklausėme tai pačiai Seinų apskrīčiai, B. Vilimaitė yra taip pat mūsų kraštietė ir turėtume susidomėti jos kūryba. Juolab kad tai labai aukšto meninio lygio kūriniai, nors gal kiek per mažai išpopuliarinti, kaip ir pati rašytoja, nemėgusi būti dėmesio centre ir kovoti dėl tinkamo pripažinimo.

Mūsų mokykloms leistuose lietuvių kalbos vadovėliuose galima rasti keletą Vilimaitės kūrinėlių. Tai, tarp kitko, „Baidyklė“, „Būkime linksmi“ (V kl.). Jie žaismingi, lengvai mokiniams suprantami, tačiau taip pat turintys gilią prasmę, leidžiantys susimąstyti. Mokytojui tai puiki medžiaga įdomiai pamokai. Vaikų literatūra – nemaža rašytojos kūrybos dalis. Tai jau seniau išleistos nedidelės apimties spalvotos knygelės „Lėlių pamokos“ (1972), „Kregždžių aikštė“ (1973), „Pirmūnų šventė“ (1977), „Rojaus obuoliukai“ (1981), „Čiuožyklos muzika“ (1992). Pirmosios trys taikomos jaunesniojo amžiaus vaikams, o „Rojaus obuoliukai“ ar „Čiuožyklos muzika“ skirtos vyresniesiems, jaunimui, bet įdomu jas paskaityti ir suaugusiems. Apskritai šiose knygose gražiai atsiskleidžia vaiko ir suaugusiųjų santykiai

šeimoje, gilus psichologinis klodas. Vilimaitės kūrinėliuose – trumpose novelėse nėra pigaus didaktizmo, tačiau jos taip paveikia skaitytoją, kad vaikas atpažįsta gėrį ir blogį, susimąsto dėl netinkamo veikėjo elgesio ar džiaugiasi gerų darbų rezultatais.

Moralinės vertybės puoselėjamos taip pat suaugusiems skirtoje kūryboje. Augustino Dainio nuomone, kiekvienoje novelėje užkoduotas „mažasis išganymas“, o pati autorė „daugiau nei vien tik rašytoja, ji literatūros ontologė“. Rašytoja vaizduojamąjį pasaulį aprašo glaustai, nėra nereikalingo daugiažodžiavimo, o paprastoje buityje atranda ir taikliai panaudoja pačius taikliausius jos elementus, kad atsitiktų „prozos įvykis“. Kūrinuose vaizduojamas ne tik įprastas trimatis pasaulis, iš jo įžengiama į žmogaus sielos ir nematomas pasaulio ontologijos struktūras. Vilimaitės kūryba daugiasluoksnė. Ne kiekvienas skaitytojas visus sluoksnius turi atrasti ir išvelgti tą „keturmatę“ erdvę, galima novelės ar apysakas skaityti ir kaip įdomius buitinius pasakojimus. Psichologas Julius Kvedaruskas pastebi Vilimaitės kūrybos psichoterapinę galią. Aptardamas paaugliams skirtą novelę „Čiuožyklos muzika“ jis įrodo, kad šiuo kūriniu savo nuoskaudas gali gydyti ir suaugę, dėl meilės ar dėmesingumo trūkumo nusivylę žmonės. Minėto psichoterapeuto teigimu, visos Vilimaitės knygos tinca biblioterapijai.

B. Vilimaitei būdingiausia trumpa novelė, kurioje kiekvienas žodis apgalvotas, dažnai turintis ne tik

Konferencijos dalyviai Avižieniuse prie Bitės Vilimaitės suoliuko

tiesioginę reikšmę. Kūrinio pabaigoje skaitytojas nustebinamas netikėtu veiksmo posūkiu ar perėjimu į neįprastą, kartais metafizinę erdvę. Novelėse dažnai nėra aiškaus priežastinio ryšio, taikomos pauzės, išlaikoma poetinio jutimo logika, vartojamos lyrikai būdingos priemonės: metafora, palyginimas, vizija, pauzė. Skaitytoją patraukia atskleidžiama psichologinė tiesa, kaip ir Biliūno kūryboje – liūdesys, nostalgija. B. Vilimaitės novelės publikuotos literatūrinuose žurnaluose ir rinkiniuose „Vasaros paveikslėlis“, „Tėvo vardas“, „Užpustytas traukinys“, „Obelų sunki našta“. B. Vilimaitė vieną iš savo pirmųjų knygų „Baltos dėmės“ (1969 m.) skyrė rašytojų Žemaitės, G. Petkevičaitės-Bitės, Povilo Višinskio, Šatrijos Raganos trumpų biografinių įvykių vaizdavimui, kurie jungiasi į visumą, tačiau pagal meninę struktūrą tai atskiros novelės, sudarančios vieną ciklą. Aukščiausio įvertinimo – Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos – sulaukė 2002 m. išleista knyga „Papartynų saulė“.

B. Vilimaitė į gyvenimo pabaigą

sėkmingai išbandė savo jėgas dramoje. Jau minėtoje po mirties išleistoje knygoje išspausdintos suradus rankraščius jos dvi dramos: „Rudens veidas“ ir „Juodos dienos“. Pirmoje iš jų trys bibliotekininkės turi nurašyti knygas, skirtas... deginimui, antroje motina ir sūnus bedarbis priversti imtis elgetavimo... Nepaisant vaizduojamos dramatiškos situacijos, nekuriama tragedijos įtampa. Niūrią nuotaiką praskaidrina nerealūs fantazijos elementai, veikėjų optimizmas, pro kurį prasiskverbia ironija ir groteskas. Matyt, turėdama daugiau laiko Avižieniuse rašytoja taip pat ėmėsi kurti romaną apie pokario partizanų veiklą. Romanas „Pelkių drugiai“ labai įdomus, galima manyti, kad B. Vilimaitė rėmėsi tikrais istoriniais įvykiais, deja, surasta tik jo dalis. Šį išpūdingą darbą nutraukė netikėta autorės mirtis. Rankraščio pabaigoje nebaigtas sakiny.

Centrinis B. Vilimaitės kūrinio personažas – moteris, jos jausmų pasaulis atskleidžiamas kukliomis buities detalėmis, kuriomis suteikiama simbolinė, apibendrinanti reikšmė. Pati rašytoja neneigia, kad jos kūry-

boje daug autobiografinių elementų, nors, kaip teigia ją pažinoję, nelabai buvo linkusi atsiskleisti net artimiau su ja bendravusiems, išsaugodavo savo orumą sunkiais gyvenimo momentais. Neišlikę jos atsiminimai nei autobiografija, visgi iš artimųjų, kartu dirbusiųjų prisiminimų ir iš laišku, kurių daugiausia perdavė Literatūriniam Maironio muziejui užjūryje gyvenusi rašytoja Julija Švabaitė-Gylienė (beje, ji buvo apie 1996 m. atvykusi ir į mūsų kraštą su Poezijos pavasariu ir buvę galima asmeniškai susipažinti), galima sužinoti apie tikrai sunkią jos materialinę ir šeimos padėtį, iš laišku draugei Elvyrai – apie pesimistines nuotakas. Laiškų fragmentus priartino muziejaus darbuotoja Jurgita Davidavičiūtė savo pranešime Lazdijuose ir minėtoje knygoje apie Bitę Vilimaitę. Buvę tokių sunkių gyvenimo etapų, kai rašytoja skyrėsi su vyru, kai viena slaugė sunkiai sergančią savo mamą, kai turėjo pati viena rūpintis progresuojant vienintelio sūnaus Igno ligai. Turėjo taip pat palaidoti pačius artimiausius žmones: dar jauną brolių, mamą, sūnų pačiam amžiaus gražume. Turbūt dėl finansinių problemų kelis kartus keitė Vilniuje butą ir buvo pasiryžusi keliauti į JAV, kad ten dirbtų nors ir juodžiausią darbą. Deja, ir šiems planams nebuvo lemta išsipildyti. O į Ameriką Vilimaitė norėjo vykti ir todėl, kad galėtų aplankyti tėvo kapą.

Kai 1944-aisiais prie Lazdijų artėjo frontas, o su juo neišvengiama sovietų okupacija, turėjo pasitraukti Lazdijuose metų pradžioje susikūrusi Lietuvos vietinė rinktinė ir inteligentija. Paskubomis turėjo trauktis ir veterinarijos gydytojo, gimnazijos mokytojo Juozo Vilimo-Užbalio šeima, kurioje augo jauniausia, net pusantrų metų neturinti Bitė, kažkiek vyresnis brolis. Taip atsitiko, kad skubotai bėgant nuo „raudonojo maro“ šeima pasimetė ir Ona Vilimienė su mažais vaikais pasitraukti

Vasario 15 d. konferencijos, skirtos Bitei Vilimaitei, pranešėjai

nespėjo. Netrukus po karo motina su vaikais išvyko gyventi į Kauną ir ryšys su tėvu, kuris gyveno DP stovykloje, vėliau persikėlė į JAV, visiškai nutrūko. Kaune prabėgo nelengva Bitės vaikystė. Reikėdavo stovėti eilėse dėl duonos, pakelti nemažai skurdo, o būsimą rašytoją vis lydėdavo tėvo ilgesys.

Kaune Bitė baigė pagrindinę mokyklą, o 1960-aisiais labai gerai rezultatais taip pat Kauno 8-ąją vidurinę mokyklą. Įstojo į Vilniaus universitetą studijuoti lietuvių filologiją. Čia pradėjo savo kūrybinį kelią, surado bendraminčių anuometinės bohemos aplinkoje, buvo ori, išdidai, apsiskaičiusi ir akivaizdžiai neatitiko komjaunuolės kanonų. Turbūt dėl to (o gal ir todėl, kad buvo „buržuazinių laikų inteligento dukra“) studijų jai baigti nebuvo lemta, turėjo su universitetu atsisveikinti likus keletui mėnesių iki jų pabaigos. 1990 metų „Draugo“ žurnalui teiktame interviu rašytoja prisipažino: „Aš galvoju kartais, kad tais juodžiausiais nevilties metais mane išgelbėjo kūryba.“ Apie savo tėvo mirtį Bitė sužinojo tik praėjus 15 metų. Tarpininkaujant J. Švabaitėi-Gylienei, ji kreipėsi į vyskupą P. Baltakį, kuris gyvendamas Brukli-

ne ji buvo sutikęs, o 1978 m. dalyvavo jo laidotuvėse. Vyskupas paliudijo, kad Joseph V. Užbalis gyveno vienas, gana skurdžiai, jokių turty, be knygų ir laikraščių, nepaliko. Ir kad teiravosi apie jį sovietų agentai.

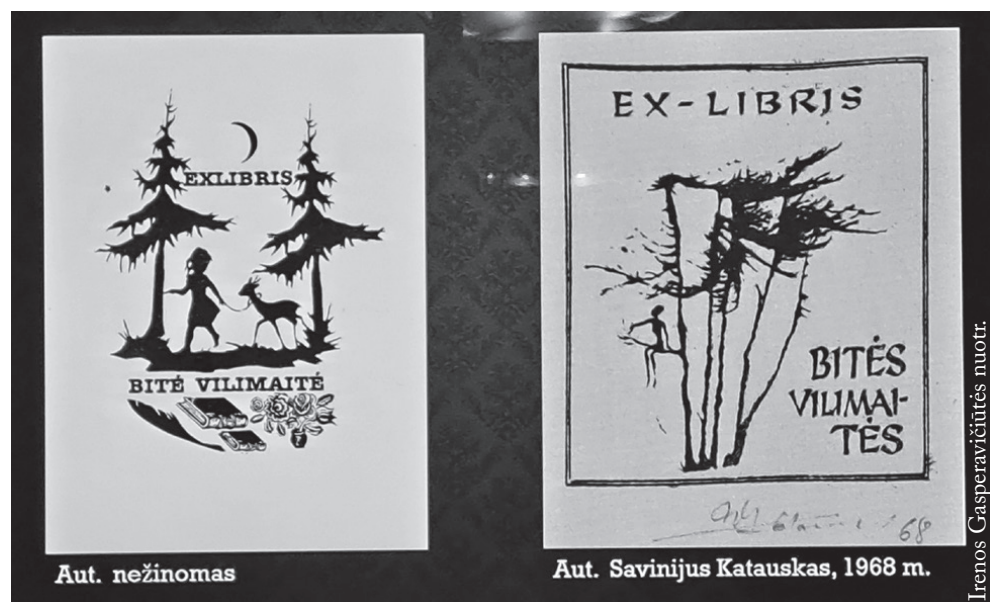
Lietuvai iškovojus nepriklausomybę, jau 1990-aisiais B. Vilimaite pakviesta dirbti žurnalistė katalikiškoje spaudoje (žurnale „Caritas“). Tie laikai įsirašė turbūt šviesiausiomis spalvomis jos biografijoje. Apie tai knygoje savo prisiminimais dalijasi

kun. Robertas Grigas ir bendradarbė, rašytoja Elvyra Žeizienė. Ne visus B. Vilimaite gyvenimo etapus atsekė knygos apie ją autoriai, gal ir pati rašytoja nenorėtų, kad knaisiotumės jos biografijoje.

Be abejo, B. Vilimaite į lietuvių literatūrą įsirašė kaip labai talentinga rašytoja, tai pripažįstama įvairiuose lietuvių literatūros istorijos vadovėliuose, nors jos palikimas nėra didelės apimties. Be jau minėtos Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos, kuri rašytojai buvo įteikta 2003 m., anksčiau ji dar apdovanojota Gabrielės Petkevičaitės-Bitės premija (1997 m. už novelių rinkinį „Užpustytas traukinys“) bei 1975 m. Žemaitės premija (už

novelių ciklą apie Žemaitę, Povilą Višinskį ir Šatrijos Raganą). Kalbant literatūrologės prof. Jūratės Sprindytės žodžiais, jai priklauso „klasikės mantija“, o doc. dr. Žydronė Kolevinskienė „didžiąja meistryste“ pavadina „trumpame asketiškame tekste gebėjimą sutalpinti ištikus gyvenimus, jausmus, tyliąsias dramas, epochą“.

Truputį gaila, kad talentingas, nusipelnęs tautai kūrėjas turi nugyventi sunkų gyvenimą. Gal toks jau šio pasaulio dėsniumas?

Bitės Vilimaite ekslibrisai

Kunigas Antanas Radušis

ALGIMANTAS KATILIUS

Antanas Radušis gimė 1848 m. birželio 12 d. Oranų kaime, Gižų parapijoje. Pradžios mokyklą lankė Gižuose. Toliau mokėsi Marijampolės gimnazijoje, baigė šešias klases. 1869 m. liepos 5 d. įstojo į Seinų kunigų seminariją. Tais metais į seminariją įstojo 11 klierikų. Besimokant daug jų nubyrėjo ir kunigystės šventimus iš viso kurso gavo tik penki klierikai, tarp jų ir A. Radušis.

Vyskupo Konstantino Irenėjaus Lubenskiego laikais gimęs lietuvių kunigų tautinis sąmoningumas gyvavo ir vėlesniais metais. Juozapas Stakauskas rašo: „Lietuvių tautinė mintis Seinų seminarijoje toliau buvo palaikoma tokių stiprių asmenybių kaip Petras Kriaučiūnas ir Antanas Radušis. Nuo 1870 ligi 1875 metų jie sudarė lietuviškosios srovės branduolį. Jau nuo gimnazijos suolo būdami susipratę lietuviai, jie savo pavyzdžiu turėjo seminarijoje daryti geros įtakos savo draugams lietuviams. Per visą seminarijoje buvimo laiką jie gyvai domėjosi lituanistiniais klausimais. „Per penkis metus jie daug studijavo, skaitė knygas apie Lietuvą, Donelaičio gražesnes vietas iš atminties išmokę“. Po Kriaučiūno ir Radušio matome Seinų seminarijoje klierikų eilėse Vincą Kudirką, kuris vėliau pagarsėjo kaip lietuvių rašytojas, ir Justiną Pranaitį (vėliau hebraistas ir žydų talmudo žinovas). Jo rūpesčiu ir pastangomis buvo padidintas seminarijos knygynas lituanistinio turinio knygomis lenkų kalba.“ (Juozapas Stakauskas, Naujieji nacionalizmai ir Katalikų Bažnyčia Lietuvoje, sudarė Algimantas Katilius, Vilnius: Aidai,

2003, p. 188.) Matome, jog A. Radušis Seinų kunigų seminarijoje jau buvo tautiškai sąmoningas klierikas. Kunigu jį išventino Seinų vyskupas Petras Paulius Vežbovskis 1874 m. vasario 28 d.

Po seminarijos baigimo paskirtas į Punsko parapiją. 1874–1877 m. Punsko parapijos kapelionas. Seinų vyskupas P. P. Vežbovskis 1877 m. rugsėjo 1/13 d. rašte Varšuvos generalgubernatoriui informavo, kad paskyrė kun. A. Radušį Hožos arba Silvanovcų parapijos vikaru. 1878 m. – minėtos parapijos vikaras. Juo būdamas, 1878 m. gegužės 28 d. pasakė Teolino filijos bažnyčioje „baudžiamąjį“ pamokslą ir identišką pamokslą 1878 m. birželio 17 d. Hožos arba Silvanovcų dvaro koplyčioje. Už tai Varšuvos generalgubernatorius 1878 m. rugpjūčio 2/14 d. davė griežtą papeikimą ir nubaudė 10 rb bauda. Varšuvos generalgubernatorius 1879 m. kovo 24/balandžio 5 d. nurodė kun. A. Radušį perkelti iš Hožos arba Silvanovcų parapijos vikaru į mažą parapiją už Mazovijos ir Augustavo apskričių ribų už tai, kad nepagerbė laidojant stačiatikį, ir tai buvo ne pirmas kunigo nepagarbos stačiatikybei atvejis. (Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861–1915, opracował Paweł Kubicki, część pierwsza, t. 3, Sandomierz, 1933, s. 280–281.) „Šaltinyje“ paskelbtame straipsnyje rašoma, kad būdamas Silvanovcų parapijos vikaras naktimis krikštydavo, lankydavo ligonius, girioje klausydavo išpažinčių, teikdavo Moterystės sakramentą. (Be autoriaus, „Kunigo Antano Radušio mirties dešimtmėtinės“, in: Šaltinis, 1928, Nr. 43,

p. 691.) J. Stakauskas aprašo vieną atvejį iš kun. A. Radušio patarnavimų buvusiems unitams. Vieną naktį buvę unitai atnešė vaiką pakrikštyti. Vaikas ėmė rėkti. Riksmui paslėpti, kad žmonės už sienos nesuprastų ir neapskųstų, kun. A. Radušis paėmė smuiką ir pradėjo groti. Po kokios savaitės policijos viršininkas pasiūkė kunigą pasiaiškinti, nes buvo skundas. Viršininkas sako: „Krikštijai ir smuiku grojai.“ Kun. A. Radušiu atėjo gera mintis: „Nejaugi galėjau krikštyti ir smuiku groti?“ Viršininkas į tai atsakė: „Tikrai, tai melas.“ Ir istorija tuo baigėsi.

Seinų vyskupas P. P. Vežbovskis 1878 m. birželio 22/liepos 4 d. rašte Varšuvos generalgubernatoriui pranešė, kad paskyrė kun. A. Radušį Alvito vikaru. 1879 m. Alvito parapijos vikaras. 1879–1884 m. Šakių parapijos vikaras. 1884–1891 m. Ūdrijos parapijos vikaras. 1891–1895 m. Skriaudžių parapijos vikaras. 1895–1918 m. Šilavoto filijos vikaras rektorius. Šilavote pastatė mūrinę bažnyčią.

Dirbdamas parapijose, kun. A. Radušis platindavo lietuvišką spaudą. Jis nė karto dėl to neįkliuvo, bet buvo įtariamas ir sekamas. J. Stakauskas papasakojo vieną įvykį, nutikusį Skriaudžiuose. Knygnešio Martyno Sederavičiaus agentas atgabeno maišą knygų, daugiausia maldaknygių. Kun. A. Radušis jas išsidėstė miegamajame apžiūrėti. Bet tuo tarpu atėjo žandaras. A. Radušis išsigando, bet išlaikė šaltą kraują ir nesumišo. Žandarą gerai pavaišino ir šitai juo atsikratė. „Šaltinio“ korespondentas apie veiklų vikarą parašė: „Punskas, Šakiai, Alvitai, Ūdrija, Skriaudžiai

Kunigas Antanas Radušis

džiaugėsi veiklą „jaunuką“ beturį ir kam tik reikėjo drąsiai klausdavo: ar turi dar, kunigėli, kalendorių, maldaknygių.“ (Be autoriaus, „Kunigo Antano Radušio mirties dešimtmetinės“, p. 690.) Kun. A. Radušis dalyvavo dviejuose varpininkų suvažiavimuose: 1890 m. rugpjūčio 26 d. Stebuliškių kaime, Liudvinavo valsčiuje, Kalvarijos apskrityje, Petro Matulaičio tėviškėje, ir 1890 m. rugpjūčio mėn. Selemos Būdos kaime, Gudelių valsčiuje, Marijampolės apskrityje, Kazio Griniaus tėviškėje.

Vikaraujant Šakiuose pasirodė „Aušros“ pirmas numeris. Džiaugdamasis juo kun. A. Radušis norėjo džiaugsmu pasidalinti su vietos inteligentais. Jis manė, kad inteligentai pasidžiaugs nauju lietuvių laikraščiu, bet viena ponija paskaičiusi tarė: „Tai čigonų kalba.“ Kun. A. Radušis karštai įrodinėjo, kad lenkai turėtų

pritarti skriaudžiamiesiems lietuviams. Po karštų ginčų dvi panelės padavė jam ranką ir viena iš jų tarė: „Nuo šios dienos mokysiuos lietuviškai dėl to, kad mano tėvai kilę iš Trakų apskrities, turėjo būti tikrieji lietuviai.“ Po šių diskusijų Šakiuose tai turėjo didesnę atgarsį. Šakių inteligentai pasidalijo į dvi grupes: senesnieji ėjo už lenkus, jaunesnieji už lietuvius. Netgi Ilguvos dvaro savininkė Grincevičienė paprašė kun. A. Radušio atsiųsti laikraštį susipažinimui.

Ūdrijos apylinkėse kun. A. Radušis buvo surinkęs dainų du sąsiuvinius ir juos atidavė Eduardui Volteriui. Šilavote surinko apie 180 dainų, kurias atidavė kompozitoriui Stasiui

Šimkui. Kun. A. Radušis mėgo muziką, visose parapijose, kuriose kunigavo, subūrė chorus ir juos neblogai išmokė.

Kaip matyti, kun. A. Radušis buvo dažnai kilnojamas iš vietos į vietą ir vis vikaru. Civilinė valdžia nesutiko jo skirti klebonu ir leido į tokią vietą, kur nebuvo nei bažnyčios, nei kur gyventi. „Šaltinio“ korespondentas rašo: „Taip Dievo Apvaizdos vedamas kun. Antanas patenka Šilavotą. Šilavotas – lekiančiojo smėlio kalnai; nė kuolelio, nė tvoros. Pradėk, sukurk, pasistatyk ir klebonauk! Į tokią vietą patekti rusų valdžia netrukdė Antanui.“ (Be autoriaus, „Kunigo Antano Radušio mirties dešimtmetinės“, p. 691.)

Šilavotas priklausė Prienų parapijai ir Šilavote buvo maža koplytėlė. Kai Prienuose reziduodavo keturi kunigai, tai vienas šventadieniais

atvažiuodavo į Šilavotą pamaldų laikyti, senukų ir vaikų išpažinčių klausyti, o visiems pasakyti pamokslą. Prienuose sumažėjus kunigų rečiau važiuodavo. Žmonės norėjo ir prašė Seinų dvasinės vyresnybės, kad duotų nuolatinį kunigą. Skriaudžiuose dirbęs kun. A. Radušis sutiko atvykti į Šilavotą ir statyti bažnyčią. Pirmiausia, dar gyvendamas Skriaudžiuose, pastatė kleboniją ir joje apsigyveno. Tada pradėjo rūpintis bažnyčios statyba. „Vienybės“ korespondentas rašė: „Šilavotas – nelygi ir kalvota šalis. Vienas kalnas smėlio supustytas, kitas molio turintis, trečias dar žvyriumi turtingas; pakalnėse, upelių tarpe, kalkinių akmenėlių primėtyta, vis tai kun. Antanas radęs, ėmė rinkti bažnyčiai medžiagą. Plytas, kalkes degė, iš artimųjų miškų medžius vežė. Žmonės matydami savo klebono pasišventimą, su mielu noru, kas pinigais, kas darbu padėjo. Ilgainiui augštoj vietoj ant kalnelio išdygo gotiško stiliaus, dviem bokštais, graži, ruiminga muro bažnyčia. Apylinkė, ypač šilavotiškiai gėrėjosi, net didžiavosi, kada 1902 m. tapo įvestos iškilmingai pamaldos naujon bažnyčion.“ (Kun. A., „Šilavotas“, in: Vienybė, 1918, Nr. 37, p. 578.)

Jau minėta, kad Šilavotas buvo įsikūręs smėlingose žemėse. Kun. A. Radušis ėmė sodinti medžius, užveisė didelį sodą, pasodino apie 12 000 medelių. Mokiniam rengdavo medelių sodinimo šventes. Žmonės iš pradžių netikėjo, kad medžiai augs, bet pamatę, kad auga, patys pradėjo sodinti.

Kun. A. Radušis užjautė žmones. Žmonės su visokiais pasiskundimais eidavo pas kleboną. Jis buvo įvedęs tokį paprotį: po egzėkvijų užeidavo žmogus į kleboniją, vaišindavo arbatą, ją begeriant pasišnekėdavo apie viską, pamokydavo visko. Dėl to ryšys tarp klebono ir parapijiečių buvęs didelis.

Mirė kun. A. Radušis 1918 m.

2022 metų demografiniai rodikliai

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

SEINŲ MIESTE

Seinų mieste sumažėjo net 120 žmonių, daugiausia moterų. Mat 2022-ųjų pabaigos, gruodžio 31 d., duomenimis, Seinų miesto valsčiaus civilinės metrikacijos įstaigoje užregistruoti iš viso 5076 gyventojai, iš jų nuolat gyvenančiųjų 4892, laikinai – 174, svetimšalių – 10 (iš Lietuvos, Bangladešo, Irako, Vokietijos, Pakistano, Rusijos, Serbijos, Tuniso). Dėl mažėjančio gimstamumo, didėjančio mirtingumo bei išvykimo į kitas vietas per pastaruosius metus gyventojų skaičius mažėjo. Tarkim, 2018 m. pabaigoje Seinų miesto gyventojų buvę žymiai daugiau – 5557.

2022 m. užregistruota 16 santuokų. 50-ąjį bendro gyvenimo jubiliejų atšventė 10 porų, 2021 m. 13, 2020 m. 7, 2019 m. – 11 porų.

Seinuose gimė vos 27 vaikai (11 berniukų ir 16 mergaičių), net 10 mažiau nei 2021-aisiais (pandemijos metais). Ankstesniais metais naujagimių buvę daugiau: 2019 m. 37 (12 mergaičių ir 25 berniukai), 2018 m. 40, 2017 m. 41, 2016 m. 35, 2015 m. – 32 naujagimiai.

2022 m. Seinų mieste mirė 62 žmonės (37 moterys ir 25 vyrai). Didžiausias (per penkmetį) mirtingumas buvęs 2020 m. Tuomet mirė 80 asmenų (37 moterys ir 43 vyrai). Dar ankstesniais metais mirtingumas buvęs mažesnis: 2019 m. 69 mirusieji (35 moterys ir 34 vyrai), 2018 m. 66, 2017 m. 70, 2016 m. 71, 2015 m. – 53 žmonės.

Vyriausieji Seinų miesto gyventojai: 1921 m. gimusi moteris, 1922 m. gimusi moteris, 1923 m. gimęs vyras, 1925 m. gimę moteris ir vyras bei 1926 m. gimę moteris ir vyras.

(Duomenis pateikė Seinų miesto valsčiaus civilinės metrikacijos įstaigos inspektorė Dorota Łoznińska.)

Kunigas Jaroslav Kalinovskij informavo, kad 2022 m. suteikta daug sakramentų. Seinų parapijos knygų duomenimis, Krikšto sakramentas suteiktas 43 vaikams, Santuokos sakramentas 16-ai porų, mirė 101 asmuo.

SEINŲ VALSČIUJE

Panašūs 2022-ųjų demografiniai rodikliai ir kaimuose. Seinų valsčiaus (48 kaimai) gyventojų apskaitos skyriaus duomenimis, 2022 m. pabaigoje gyveno 3899 žmonės (64 mažiau nei 2021 m.), iš jų 58 laikinai, svetimšalių – 19.

2022 m. gimė 30 vaikų (17 berniukų ir 13 mergaičių), 2 daugiau negu 2021 m., o 2020 m. – 25. Ankstesniais metais vaikų gimdavo daugiau, pvz., 2018 m. 41 (24 berniukai ir 17 mergaičių).

Mirtingumas, palyginti su ankstesniais metais, beveik perpus sumažėjo. Mat 2022-aisiais mirė 49 žmonės (23 vyrai ir 26 moterys), panašiai kaip prieš trejus ar ketverius metus. Gąsdinantis mirtingumas buvęs per pandemiją: 2021 m. mirė net 84 žmonės, 2020 m. – 64. Tarp mirusių ilgaamžių vyrauja moterys: dvi sulaukė 104 metų, dvi 103 metų, dvi 102 metų (ir vyras), viena 101 metų, o 100 metų – vyras. Vyriausios moterys, gimusios 1923 ir 1924 m., gyvena Lumbiuose ir Olsankoje.

Gražus kaimuose santuokų skaičius (anksčiau jų būdavo mažiau) – 2022 m. susituokė 23 poros. Aukšines vestuves šventė 3 poros.

(Duomenis pateikė Gyventojų apskaitos skyriaus inspektorė Alicija Virbaliėnė.)

PUNSKO VALSČIUJE

2022 m. gruodžio 31 d. duomenimis, buvo 4117 gyventojų (iš jų – 1198 Punsco miestelyje). Lygiai prieš metus šie skaičiai buvę truputį didesni. Žmonių sumažėjo per dvi dešimtis, bet ne tiek daug kaip 2021-aisiais (net 92 asmenimis). 2022 m. 33 žmonės išsiregistravo, 52 prisiregistravo. Prisiregistravusių svetimšalių dabar valsčiuje yra 38.

2022 m. mirė 53 Punsco valsčiaus gyventojai (24 vyrai ir 29 moterys), 7 asmenimis mažiau negu prieš metus.

Susituokė 24 poros, mažiau nei 2021 m., kai pasiekta santuokų rekordą – tuomet susituokė net 32 poros. Aukšinių bendro gyvenimo jubiliejų atšventė 14 porų, 3 daugiau negu prieš metus.

Gimė 35 vaikai: 17 berniukų ir 18 mergaičių. Tai beveik dvigubai daugiau negu 2021 m., kai buvę vos 18 naujagimių (25 metų mažiausio gimstamumo rekordas). Vaikų vardai daugiausia tarptautiniai, o 10-ies gimimo liudijimuose vardai užrašyti lietuviškai: Eimantas, Arminas, Domantas, Erikas, Danas, Gabija, Aiva (2), Gaja, Lidija.

Tarp valsčiaus ilgaamžių – moterys: vyriausia Ožkinių kaimo gyventoja, gimusi 1923 m., metais už ją jaunesnė Vaitakiemio gyventoja, o dviem – Šlynakiemyje gyvenanti senolė. Kiti 12 gyventojų, tarp jų 11 moterų ir 1 vyras, jau atšventę 95-ąjį gimtadienį.

(Duomenis pateikė Gyventojų apskaitos skyriaus darbuotojas Ramūnas Staskevičius. Pagal www.punskas.pl paskelbtą straipsnį „2022-ųjų duomenys teikia vilties“.)

Dėkojame už Punsko lietuvių kultūros namams paaukotus pinigus

Punsko lietuvių kultūros namai nepaprastai dėkoja Punsko valsčiaus tarėjai Violetai Pečiulienei iš Ožkinių, kuri inicijavo finansinių išteklių rinkliavą tarp apylinkės verslininkų, su mūsų krašto ūkininkais bendradarbiaujančių įmonių, geros valios žmonių, kad mūsų įstaiga galėtų nusipirkti du įgarsinimo sistemai reikalingus stiprintuvus.

2022 m. surinkti pinigai jau panaudoti. 2023 m. vasario mėnesį įsigijome naujus stiprintuvus, už kuriuos sumokėjome 10.900 zł (buvo surinkta 13.000 zł). Likusius pinigus panaudosime pagal paskirtį – Punsko LKN statutinei veiklai.

Taip pat nuoširdžiai dėkojame visiems aukojusiems:

- gerb. Gražinai ir Vitui Berneckams iš Vaitakiemio, įmonės PHU „GRA-WIT“ Witold Bernecki savininkams;

- gerb. Elenai ir Jurgiui Vaičiuliams, Violetai ir Valdui Murauskams, „Farma“ s.c. Jerzy Wojczulis, Waldemar Murawski savininkams;

- gerb. Anei ir Valdui Krakowskams, PW „Valdi“ Waldemar Krakowski savininkams;

- gerb. Onutei ir Medardui Vytautui Zimnickams, Alicijai ir Sigitui Liaukevičiams, „Orion“ s.c. A. Lewkiewicz, M.W. Zimnicki savininkams;

- gerb. Stanisław Chmielewski, įmonės „Igloszron“ savininkui;

- gerb. Wszystko dla rolnictwa – K. Koronkiewicz, K. Chmielewska s.c. savininkams;

- gerb. Monika Krupa, Bank Spółdzielczy w Suwałkach direktorei;

- gerb. Jonui Vaicekauskui, Bank Spółdzielczy w Sejnach direktoriui;

- gerb. Bogusław Gajewski, FHU Pasze, nawozy savininkui;

- gerb. Urszula Kiełdanowicz, FH UK AGRO savininkei;

- gerb. Artur Rydzewski, PHU Artur Rydzewski savininkui.

Visos Punsko LKN bendruomenės vardu

Direktorė Asta Pečiulienė

Kovo 20 dieną garbingą 60-ąjį jubiliejų švęs
Juozas Grigutis.

Brangus Tėveli,

*Gražiausių metų leiski palinkėti, te niekada nebus rudens,
Pavasariai tebus džiaugsmu nusėti ir laimė širdyje
gyvens.*

*Giedrų dienų Tau linkime, daug sukakčių dar švęst,
Ilgų ilgiausių metų ir laimėj bei džiaugsme gyvent.
Su 60-uuju jubiliejumi!*

Dukra Sonata ir sūnus Mindaugas su šeimomis

Įmonė EMISKAR

Vitas Pečiulis
Mokyklos g. 35
16-515 Punkskas

Kokybiškai ir greitai montuojame oro kondicionierius bei šilumos siurblius. Parenkame reikiamą kondicionierių/šilumos siurblių bei užtikriname konkurencingas kainas.

Tel. 502 026 107
emiskar@op.pl

PARDUODAMI SKLYPAI PUNSKĖ

– jaukiame gyvenamųjų namų kvartale.
Gyvenamosios paskirties sklypai yra Jogailos ir Vytauto gatvių tęsinys.

*Daugiau informacijos suteiksime
telefonu*

Jolanta Szczecina
667-220-961

Estatee Nieruchomości
www.estatee.pl

ESTATEE NIERUCHOMOŚCI
PIRKIMAS – PARDAVIMAS
SKLYPAI – NAMAI – BUTAI

Działki budowlane w Puńsku.

GERBIAMI PRENUMERATORIAI!

Nebūkite abejingi – prenumeruokite „Aušrą“, „Suvalkietį“ ir „Aušrelę“!

Galima atvykti į redakciją Punkske arba Lenkijos lietuvių draugijos būstinę Seinuose ar užsiprenumeruoti pavedimu į banko sąskaitą (numeris pateikiamas paskutiniame žurnalo viršelyje), nurodant, už kurį leidinį mokama.

Lietuvos žiniasklaida

2023 02 21–03 12

Kletą savaitių žiniasklaidoje vyravusi tema apie pedofilija kaltinamą buvusį Seimo narį Kristijoną Bartoševičių jau beveik pamiršta. Tiesa, klausant opozicijos, panašu, kad istorija vėl atsiras politikų, o tada ir žiniasklaidos akirtyje parlamentui pradėjus pavasario sesiją.

Tik ką įvykęs pirmasis savivaldybių tarybų ir merų rinkimų turas atrodo kaip įprastas, neišvengiamas renginys, kuris, kaip jau būna, neapsiejo be didesnių ar mažesnių nesklaidumų, pažeidimų ir kalbų, kad rinkėjai „balsavo ne už tą“. Daugiausiai balsų pirmajame ture gavo Lietuvos socialdemokratų partija, antroje vietoje liko Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai, kuriems ir K. Bartoševičiaus skandalas šįkart nelabai pakenkė. Tiesa, kai kurie politologai, pvz., Kęstutis Girnius, taip ir prognozavo: šįmet žmonės dar labai konservatorių nenubaus, bet per 2024 m. Seimo rinkimus tai jau taip... Bet iki jų dar toli, ir niekas nežino, kokie skandalai gali sudrebinti Lietuvos politinį gyvenimą. Įdomu, kad per pirmąjį merų rinkimų turą pergalę iškovoję net 26 kandidatai, kurie visi ir dabar eina šias pareigas, kitaip sakant, buvo perrinkti. O dar kokia persvara ta pergalė buvo iškovota!

Kaip rašė portalas lrytas.lt, remdamasis „Žinių radiju“, „daugiausia – 80 proc. – rinkėjų balsų surinko Šalčininkų rajono meras, Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sąjungos atstovas Zdzislawas Palevičius. <...> Kitiems kandidatams nė pasvajoti apie Širvintų rajono mero postą vėl neleido šios savivaldybės vadovė, Regionų partijos atstovė Živilė Pinskuvienė. Už ją balsavo 78 proc. gyventojų. Jos artimiausią varžovę rinkosi net 13 kartų mažiau

širvintiškių – vos per 6 proc.“. Varžovus daugiau negu įtikinamai nugalėjo ir Druskininkų meras Ričardas Malinauskas, Jonavos – Mindaugas Sinkevičius (po 72 proc. balsų), Alytaus, Marijampolės ir kai kurių kitų savivaldybių esami vadovai.

„Aktyvūs visuomenininkai“ ir politiniai oponentai tiesiogiai ar užuominomis ne kartą prieš rinkimus ragino kai kurių miestų ir rajonų gyventojus „gerai pagalvoti“ prieš balsuojant. O kelintą kadenciją poste dirbantis meras – jau kažkas įtartino... Ne pirmi rinkimai, kai „pagalvoti“ siūloma Druskininkų, Vilniaus rajono gyventojams. Bet pasirodo, kad jiems siūlymai „žvelgti giliau“ pro vieną ausį įeina, pro kitą išeina. Dauguma ir žurnalistų kalbinti sakė, kad jie pirmiausia žiūri, ką meras padaręs, kokius gerus darbus nudirbęs, o oponentų kalbos ir visokios rinkimų programos daugumai – buvę nebuvę.

Ko gero, šį kartą didžiausia intriga ir raginimai „pamąstyti prieš balsuojant“ buvo Kauno mieste. Dabartinis miesto vadovas Visvaldas Matijošaitis, skirtingai nei daugelis verslininkų, Rusijai užpuolus Ukrainą, savo verslo („Vičiūnų grupė“) Rusijoje neatsisakė. Už tai jis ne kartą buvo kritikuotas žiniasklaidoje kaip Rusijos agresijos rėmėjas, kuriam svarbiau milijonai, o ne žūstantys ukrainiečiai. Tiesa, anot „Vičiūnų grupės“ savininko, jie iš Rusijos „sunkiai, bet išsivadina“.

Aktyvumu garsėjantis Andrius Tapinas sausio gale paskelbė apie organizuojamą kampaniją prieš V. Matijošaitį „Viso, Visvaldai“, kurios metu „sieks gyventojus skatinti balsuoti prieš ne vienoje skandalingoje istorijoje figūruojantį ir dar vienos kadencijos siekiantį Kauno merą Visvaldą Matijošaitį“. 2020 m. tas

pats aktyvistas organizavo akciją „Viso gero, Voldemortai“ prieš Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sąjungą ir Valdemarą Tomaševskį. „Kaunas gali išsirinkti žmogų, kuris padeda priešui veikti prieš Ukrainą ir tuo pačiu prieš Lietuvos valstybę. Kuris net nesiruošia nutraukti savo verslo Rusijoje, semia kruviną pelną ir rašistams mokamais mokesčiais remia okupantų armiją... Aš atsisakau tikėti, kad Kaunas be kovos atsiguls po kruvino caro kojomis“, – feisbuke rašė A. Tapinas.

Deja. Miesto gyventojai jau per pirmąjį turą meru trečią kartą išrinko „kruviną carą“, kuris už antroje vietoje likusį varžovą gavo beveik penkis kartus daugiau balsų. Ir tai mieste, kuris dar visai neseniai buvo neįveikiama konservatorių tvirtovė. O pastarųjų kandidatą „caras“ dabar aplenkė šešis kartus. Politologas Bernaras Ivanovas portalui lrt.lt komentuodamas rinkimų rezultatus A. Tapino kampaniją pavadino ganėtinai abejotina, kuri V. Matijošaičiui „labiau į plusą nuėjo, nei į minusą“.

Politologai tame, kad nemažai merų laimėjo rinkimus jau keturis, penkis ir daugiau kartų (rekordininkas – Pasvalio meras, dabar patekęs į antrąjį rinkimų turą, su nedidele pertrauka miestui vadovauja beveik 30 metų), nieko gero neįžvelgia. „Tai labai aiškus ženklas, kad pusėje savivaldybių valdžia nesikeis. Kitaip tariant, jokių pokyčių nebus“, – „Žinių radijui“ sakė Pilietinės visuomenės instituto direktorė Ieva Petronytė. „Kai kuriems iš jų turbūt A. Lukašenka pavydėtų tokių rezultatų santykinai laisvuose rinkimuose. <...> Kai laimima 70 ar 80 proc., galima svarstyti apie šiokią tokią demokratijos būklę. Ne tik dėl to, kad kažkas labai klastotų balsavimo biuletenius,

bet, kai uždominuoja viešąją erdvę, tu tiesiog išstumi kitus kandidatus ir nelabai yra norinčių su tavimi rimtai konkuruoti“, – pabrėžė komunikacijos ekspertas Mindaugas Lapinskas, kurį citavo portalas lrytas.lt. Mykolo Romerio universiteto politologės Rimos Urbonaitės nuomone, dažniausiai tie patys merai būna perrenkami ne dėl gerų darbų, o dėl sutelktų administracinių resursų.

Prasidėjus Rusijos agresijai Ukrainoje Vakarai įvedė dešimtis sankcijų šaliai agresorei ir jos rėmėjai Baltarusijai. Tačiau, kaip pažymi Lietuvos ir užsienio žiniasklaida, daug atvejų, kai viešai sankcijos palaikomos, bet iš tikrųjų randama landų, kaip toliau krauti milijonus. Šį kartą Lietuvoje garsiai nuskambėjo atvejis su „Lietuvos geležinkeliais“ ir Lietuvos muitine. Pasirodo, į Lietuvą kažkaip įvažiuodavo ir važiuodavo į Klaipėdos birių krovinių terminalą Baltarusijos gamyklos „Grodno Azot“, kuri yra sankcijų sąrašė, produkcija – karbamidas. Lietuvos terminalo dalį akcijų valdo Baltarusijos valstybinė kompanija „Belaruskalij“, kuriai, kaip ir „Grodno Azot“, taikomos ES sankcijos. Kalbame ne apie kažkaip prasmukusius vieną ar du traukinius.

Portalo tv3.lt duomenimis, „į Lietuvą vien pernai buvo įvežta 29 tūkstančiai tonų šių trąšų. Šiemet į mūsų šalį pateko apie 5 tūkstančiai tonų trąšų. Taigi, suskaičiavus tampa aišku, kad į mūsų šalį per praėjusius ir šiuos metus iš Baltarusijos buvo įvežta apie 14 tūkstančių tonų karbamido trąšų. Muitinė informuoja, kad sulaikė apie 4 tūkstančius, tad maždaug 10 tūkstančių tonų įvažiavo į Lietuvą be problemų ir, ko gero, išvažiavo toliau į Europos Vakarus“. Muitinė, kalbėdama apie minėtus 4 tūkstančius tonų, matyt, turėjo galvoje tai, kad iš tikrųjų tuos 15 vagonų trąšų sugebėjo sulaikyti ir apie laisvai važiuojančius traukinius su sankcionuotos įmonės trąšomis paskelbė Tiriamosios žurnalistikos centro „Siena“ žurnalistai.

Apie tai portale lrt.lt Ramunė Sotvarė-Šemetienė rašė: „Du darbuotojus turintis, vos 5 tūkst. eurų per mėnesį renkantis Žurnalistinių tyrimų centras „Siena“ išnarpliojo schemą, kaip per Lietuvą keliauja pernai sustabdytos sankcijomis apdėtos baltarusiškos trąšos. Ir pastatė prie sienos tūkstančiais darbuotojus ir milijonais biudžetus skaičiuojantį valstybės aparatą. Jeigu pridėsime politikos ir valstybinių įmonių išteklius, veiklos naudingumo kontrastas šauna į kosmosą. <...> 15 vagonų karbamido arba 327 tūkst. eurų sustojo nepasiekę tikslo. Prieš tai riedėjo šimtai. Kas čia vyksta? Du pusiau basi žurnalistai gali daugiau ir geriau, nei muitinė, finansinių nusikaltimų tyrėjai, saugumo saugotojai, ministerija, Seimo komitetai, „Lietuvos geležinkeliai“ kartu paėmus. <...> Metai karo įtikino ne visus. Pelningai flirtuoti su Rusija įpratę neskuba keisti įpročių. <...> Yra žodis – stinga veiksmo.“

Vėliau žiniasklaidoje pasirodė pranešimai, kad tos „kažkaip“ pravažiavę 10 tūkstančių tonų vertos apie 5 milijonus eurų. Kai kurie politikai kalbėjo, kad tai gali rodyti korupciją tarp muitininkų. Be abejo, tokiais atvejais visada atsiranda įvairiausių paaiškinimų, kodėl taip įvyko. Kai kurie atrodo nerimti. „<...> nustatyti, ar trąšos keliauja iš „Grodno Azot“, ar jos keliauja iš trečiųjų valstybių, pakankamai sudėtinga“, – žurnalistams kalbėjo finansų ministrė Gintarė Skaistė. Dar kiti teigė, kad formaliai viskas buvo gerai, jokiems teisės aktams nenusižengta: juk sankcijos taikomos konkrečiai gamyklai „Grodno Azot“, o ne karbamidui. O trąšų tiekėjomis oficialiuose dokumentuose taigi įvardijamos nesankcionuotos Baltarusijos įmonės. Nors visi, kam reikia, Lietuvoje žino, kad karbamidą Baltarusijoje gamina tik „Grodno Azot“.

Įdomiausia, kad kai tik „Sienos“ žurnalistai paskelbė sensacingą medžiagą, muitinė pranešė, kad čia jokia naujiena, ji dar sausio 13 d.

bendradarbiaudama su Valstybės saugumo departamento ir Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos pareigūnais yra pradėjus ikiteisminį tyrimą dėl galimo tarptautinių sankcijų pažeidimo ir kontrabandos gabenant trąšas. Atliktos kratos trijose Lietuvoje esančiose įmonėse, sulaikyti du asmenys, kurie įtariami dalyvavę padarant tiriamus nusikaltimus. Bet net ir pradėjus tyrimą baltarusiškos trąšos ir toliau be vargo gabentos į Lietuvą, kol apie tai nepaskelbė „Sienos“ žurnalistai.

Beje, tie patys žurnalistai išsiaiškino, kad pasinaudojant sankcijų spraga per Lietuvos sieną važiuoja ir vilkikai. „Pripažįstu, kad tai, kas yra atskleista, kerta per mūsų autoritetą, nes mes esame valstybė, kuri nuolat pasisako už sankcijų stiprinimą. Jeigu nori, kad tas žodis būtų stiprus, turi padaryti viską, kas nuo tavęs priklauso, faktas. Bet faktas ir tai, kad tai yra sudėtingas procesas, ir Europos Sąjunga, Europos Komisija, visi mes esame mokymosi procese“, – naujienų agentūrai ELTA situaciją įvertino Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Laurynas Kasčiūnas.

Prezidentas Gitanas Nausėda žiniasklaidai akcentavo sankcijų sudėtingumą, kai dėl to kontroliuojančioms institucijoms sunku efektyviai veikti. „Dabar kartais, dėl įvairių priežasčių ir dėl to, kad mes padarėme tas sankcijas labai sudėtingomis, su daugybe išlygų, pakankamai nenuosekliomis, tiesiog politinis procesas buvo toks, dabar tą Sizifo akmenį tenka ridenti kontrolės institucijoms“, – kalbėjo šalies vadovas. Jis teigė turintis informacijos, kad apeiti sankcijas galimai padeda ir kai kurios lietuviškos įmonės, viešai reiškiančios palaikymą Ukrainai. „Mes turime apsispręsti, kurioje pusėje esame – Ukrainos, tiesos pusėje ar melo ir purvo“, – sakė G. Nausėda.

Seimo opozicija dėl trąšų gabenimo per Lietuvą, anot portalo tv3.lt, jau reikalauja susisiekti ministro Marius Skuodžio galvos.